

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Role soudního znalce v trestním řízení. Znalecký posudek
jako důkazní prostředek.**

Zpracoval: **Jan Šupina**

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Petr Kybic, Ph.D.**

Plzeň, 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Jan ŠUPINA
Osobní číslo:	R17M0160P
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Téma práce:	Role soudního znalce v trestním řízení. Znalecký posudek jako důkazní prostředek.
Zadávací katedra:	Katedra trestního práva

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Historický exkurz vs. dnešní koncepce znalce
3. Znalec – právní úprava znalecké činnosti
4. Osoba znalce, soudní znalec v trestním řízení
5. Znalecký posudek jako důkazní prostředek
6. Srovnání se zahraniční právní úpravou
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

1. MUSIL, Jan. *Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertizy*. Praha: Univerzita Karlova, 1974
2. CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-42-3.
3. MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, c1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8.
4. SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI, 2009. Právní monografie (ASPI). ISBN 978-80-7357-414-7.
5. BRADÁČ, A., KLEDUS, M., KREJČÍŘ, P.: *Soudní znaleství*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2010
6. *Zákony a komentáře k nim, soudní judikatura,...*

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Petr Kybic, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **25. února 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 19. října 2021

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2022

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Jan Šupina', written over a horizontal line.

Jan Šupina

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Petru Kybicovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky. Dále též za jeho ochotu při konzultacích při zpracovávání mé diplomové práce.

Také bych rád poděkoval své rodině a blízkým, kteří se mnou neztráceli trpělivost nejen po dobu psaní mé diplomové práce.

Obsah

Seznam zkratk

Úvod, cíle a metody	1
1 Historický exkurz vs. dnešní koncepce znalce.....	3
1.1 Počátky znalecké činnosti.....	3
1.2 Inkviziční kontinentální proces.....	4
1.3 Povolávání „znalých osob“	4
1.4 Vývoj po revolučním roce 1848	4
1.5 Vývoj znalectví ve 20. století	5
1.6 Znalectví v počátcích 21. století	6
1.7 Znalectví, tak jak jej známe dnes.....	7
2 Právní úprava znalecké činnosti.....	10
2.1 Zákon o trestním řízení soudním (Trestní řád).....	10
2.2 Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Změnový zákon č. 255/2019 Sb.	11
2.2.1 Zhodnocení potřebnosti nové právní úpravy – co zákonodárce vedlo k přijetí nového Znaleckého zákona?.....	12
2.2.1.1 <i>Problematika kvality znaleckých posudků a nedostatečné sankční mechanismy za předchozí právní úpravy znalectví</i>	<i>13</i>
2.2.1.2 <i>Problematika jmenování znalců za předchozí právní úpravy znalectví.....</i>	<i>14</i>
2.2.1.2.1 <i>Je znalecká činnost činností podnikatelskou či nikoli?.....</i>	<i>17</i>
2.2.1.3 <i>Problematika postihování znalců a přezkoumatelnosti znaleckého posudku za předchozí právní úpravy znalectví.....</i>	<i>22</i>
2.2.2 Změny, které zavedl nový Znalecký zákon oproti předcházející právní úpravě.....	26
2.2.2.1 <i>Nový Znalecký zákon může na mnohé znalce působit přísně</i>	<i>28</i>
3 Osoba znalce a její postavení v rámci trestního řízení	34
3.1 Pojem znalce	34
3.2 Kdo může vykonávat znaleckou činnost podle zákona?	34
3.3 Přibrání znalce	37
3.4 Přibrání znalecké kanceláře	40
3.5 Přibrání znaleckého ústavu	40
3.6 Přibrání osoby vykonávající jednorázově znaleckou činnost.....	41
3.7 Znalecký posudek předložený stranou.....	42
3.8 Znalecký úkon	43

3.9	Vyloučení znalce	43
3.10	Znalečné.....	45
3.11	Vznik oprávnění vykonávat znaleckou činnost	45
3.12	Pozastavení oprávnění vykonávat znaleckou činnost.....	46
3.13	Zánik oprávnění vykonávat znaleckou činnost.....	47
3.14	Práva a povinnosti znalce	48
3.15	Odpovědnost znalce za výkon znalecké činnosti.....	51
3.16	Zvláštní ochrana znalce	52
4	Znalecký posudek jako důkazní prostředek.....	53
4.1	Obecně ke znaleckému dokazování	53
4.2	Náležitosti znaleckého posudku	54
4.3	Postup při zpracování znaleckého posudku	57
4.4	Předvolání a výslech znalce u soudu	60
4.5	Pochybnosti při dokazování znaleckým posudkem v trestním řízení.....	62
4.6	Hodnocení znaleckého posudku	63
	Závěr.....	69
	Resumé	71
	Seznam použitých zdrojů.....	72

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
ÚS ČR	Ústavní soud České republiky
Znalecký zákon	Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech
Předchozí znalecký zákon	Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů
Trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
Změnový zákon	Zákon č. 255/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích
Listina / Listina základních práv a svobod	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Ústava ČR	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Důvodová zpráva	Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech
Trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Úvod, cíle a metody

V diplomové práci se zabývám znalectvím, postavením znalce v trestním řízení a znaleckým posudkem jako důkazním prostředkem. Vzhledem k tomu, že se počátkem roku 2021 podstatně změnila právní úprava znalecké činnosti, která do té doby byla upravena jedním z nejdéle účinných zákonů na našem území, jeví se mně oblast znalectví a její nová právní úprava jako aktuální téma hodné k pojednání a zamyšlení. Po stručném užití metody historické a komparační v rámci historického exkurzu ve znalectví, budu vycházet v počátcích práce zejména z metody kritické analýzy předchozí úpravy znalecké činnosti, tedy zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících. Ten byl zrušen k 1. lednu 2021 a nahrazen zákonem č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. V této části si kladu za cíl zhodnotit předchozí právní úpravu znalecké činnosti, kterou rozeberu společně s názory v důvodové zprávě k novému Znaleckému zákonu a pokusím se zjistit, co zákonodárce vedlo k přijetí nového Znaleckého zákona. Zda přinesl zlepšení v úpravě znalecké činnosti, či zda podléhá spíše kritice ze strany samotných znalců a odborné veřejnosti. Poté přistoupím k rozboru aktuální platné právní úpravy znalecké činnosti, k osobě znalce a jejímu postavení v rámci trestního řízení. V další části se věnuji znaleckému posudku jako důkaznímu prostředku. Mým cílem je vysvětlit, jaké náležitosti by měl znalecký posudek splňovat a jak by měl znalec při jeho zpracovávání postupovat. Nedílnou a důležitou součástí trestního řízení je dokazování, jež se provádí zejména v hlavním líčení před soudem. Mým dalším cílem je tedy rozvést problematiku dokazování znaleckým posudkem. Závěrem se věnuji hodnocení znaleckého posudku podle platné právní úpravy s odkazem na judikaturu soudů. Z toho, co uvádím výše, vyplývá, že převažující metodou zkoumání, kterou užiji, bude analyticko-syntetický postup, který zkombinuji s deskripcí a evaluací judikatury. Zprvu se tedy zaměřím na část teoreticko-historickou, kde spolu s metodou komparační porovnáím historický pohled na znaleckou činnost s pohledem na znalectví v současné době. Posléze přistoupím k části analytické, ve které se budu již zaobírat platnou právní úpravou znalecké činnosti, kterou rozeberu a budu zde též vycházet z judikatury.

Znalci jsou odborníci, jejichž expertní posouzení může být použito v různých oborech práva. Vzhledem k tomu, že diplomovou práci zpracovávám pod katedrou trestního práva, píši v této práci převážně o znalcích, jejichž posudky jsou užívány především pro účely trestního řízení.

Rád bych podotknul, že přijetím nového Znaleckého zákona (zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech) došlo ke změně pojmosloví. Do té doby, a v době, kdy mně bylo schváleno téma a název této práce, se běžně užívalo sousloví „soudní znalec“. Nově přijatá právní úprava znalcům přívlastek „soudní“ nepřiznává, čímž se podrobněji zabývám v kapitole týkající se změn zavedených novým Znaleckým zákonem.

Poslední kapitolou diplomové práce mělo být srovnání české právní úpravy znalectví s úpravami zahraničními. Po dohodě s vedoucím mé diplomové práce JUDr. Petrem Kybicem, Ph.D., vzhledem k dostatečnému rozsahu práce, tuto kapitolu vynechám.

1 Historický exkurz vs. dnešní koncepce znalce

Období starověku a posléze i středověku rozvoji znalecké činnosti příliš nepříspěla. Bylo tomu proto, že tehdejší společnost nebyla ještě na takové úrovni, aby do trestního řízení vnesla složitosti, jež by vyžadovaly hlubší a odbornější vědomosti z oblasti věd, řemesel či umění. Trestná činnost, která byla páchána v té době, jevila známky primitivnosti. Přestože věda ani technika v té době nedosahovaly takové úrovně vyspělosti, nebývalo příliš složité případy vyřešit. Znalců proto v té době nebylo až tak zapotřebí a trestní řízení se vcelku obstojně obešlo bez zapojení tohoto odborného prvku. V dobách feudálních bylo trestní řízení ovládáno zásadou formální pravdy a nebylo zapotřebí zjišťovat pravdu materiální, k čemuž by bývalo dopomohlo znalecké dokazování. Středověká právní nauka neznala ještě obecný pojem důkazu znalcem.¹ Nicméně tomu tak nebylo po celé období středověku. Ten datujeme od pádu Západořímské říše roku 476 do pádu Konstantinopole roku 1453 či do doby objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem roku 1492. Zásadním pro průlom znaleckého dokazování bylo 13. století.

1.1 Počátky znalecké činnosti

Když jsem vyhledával prameny, ze kterých by byl patrný počátek znalecké činnosti, došel jsem až do 13. století. Tehdy začala být v rámci trestního řízení patrná činnost, kterou dnes známe pod souslovím „znalecké dokazování“. Prakticky to bylo prováděno tak, že ve složitějších kauzách byli přibíráni notáři, kteří podávali své posudky k listinám, u kterých si v řízení nebyli jisti, zda jsou pravé či zfalšované. Dalším projevem znalecké činnosti v té době bylo přibrání lékaře do trestního řízení. Ti ohledávali zesnulé, aby objasnili důvod úmrtí. Nicméně vyjádření lékaře ke zjištěným skutečnostem nemělo povahu znaleckého posudku a taktéž v řízení nevystupovali ani jako znalci. Vystupovali jakožto svědci a o výsledku ohledání zesnulého, lékař podával jen svědeckou výpověď.²

¹ MUSIL, J. *Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertízy*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 11.

² KEJŘ, J. *Pojem soudního důkazu ve středověkých právních naukách*. In: SOLNÁŘ, V. (ed). *Stát a právo*. Praha: Academia, roč. 1968, č. 13, s. 185.

1.2 Inkviziční kontinentální proces

Posuňme se do 16. – 18. století, kdy na pořadu byl inkviziční kontinentální proces. Tento byl ovlivněn recepcí římského práva a kanonického práva. Z velké části se tehdy již ustupovalo od zásady formální pravdy, jež do té doby hrála zásadní roli v trestním řízení. Nicméně i tak dokazování stále pokulhávalo a bylo redukováno zejména na osobní výpovědi obžalovaného a svědků. Prosazovala se tehdy zásada, že úplný důkaz mohl být podán jen doznáním a svědectvími. Doznání obžalovaného bylo tehdy bráno za korunu všech důkazů a často pro jeho dosažení bylo užíváno tortury. Právě pro tento účel, tedy aby bylo možné torturu na obžalovaném vykonat, sloužilo dokazování indiciemi. Na jejich základě pak mučení bylo umožněno.³

V dobách inkvizičního kontinentálního procesu měl neomezenou moc nad průběhem trestního řízení inkviziční soudce. Znalce tehdy nepokládali za samostatný zdroj důkazu, ale za „nástroj v rukou soudce“.⁴

1.3 Povolávání „znalých osob“

Povolávání odborníků, resp. „znalých osob“ do trestního řízení zaznamenalo rozmach zejména v době končícího 18. století a posléze i v první polovině století 19. Byla to doba plná pokroků, co do techniky, tak i do smýšlení tehdejší společnosti. Do té doby spíše jednodušší trestní proces již častěji vyžadoval, aby vedle soudce, který měl všeobecné právní znalosti, posoudil danou situaci též odborník, tj. osoba znalá. To bylo též impulsem pro to, aby se tehdejší trestněprocesní teorie začala zajímat o povahu znaleckého důkazu a o pojetí znalce jakožto pomocníka soudu.⁵

1.4 Vývoj po revolučním roce 1848

V historickém exkurzu, do soudního znalectví, bych se dále zastavil v revolučním roce 1848, který je významný co do přijatých zásad pro trestní řízení tehdejší doby, s přesahem až do současnosti. Jeho důsledkem bylo mimo jiné vydání zcela nového trestního řádu procesního. V něm byly zavedeny základní

³ MUSIL, J. *Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertízy*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 11.

⁴ Tamtéž, s. 12.

⁵ Tamtéž, s. 12.

zásady jako např. volné hodnocení důkazů, zásada veřejnosti či zásada ústnosti. Zavedení těchto zásad nevydrželo příliš dlouho. Roku 1853 byly podstatně omezeny v souvislosti s přijetím nového trestního řádu procesního a vývoj trestního řízení opět šel k původnímu inkvizičnímu procesu. Vše se znovu podstatně změnilo roku 1873. Tehdy společnost dospěla k navrácení se k výše zmíněným zásadám právní úpravy z roku 1850. Zákonem č. 119/1873 říš. zák., ze dne 23. 5. 1873, byl přijat rakouský Glaserův trestní řád.⁶ Pojmenování tohoto trestního řádu vychází od jeho původce Dr. Juliuse Glasera, významného buržoazního procesualisty. V něm se tehdejší trestní právo opět navrátilo k zásadám veřejnosti, volného hodnocení důkazů, bezprostřednosti, aj. Byl to trestní řád velmi pokrokový a na tehdejší dobu opravdu moderní. Z důkazních prostředků upravoval např. výslech obviněného, svědka a znalce, znalecký posudek, ohledání, listiny jakožto zvláštní formu věcných důkazů a další instituty trestního práva procesního.⁷ Zakotvil tak již definitivně znalecký posudek jakožto samostatný druh důkazu. Glaserův trestní řád prošel za dobu své účinnosti řadou novelizací, nicméně v jeho původních základních nastolených pravidlech setrval až do roku 1950. Zvláštností bylo, že v době platnosti Glaserova trestního řádu znalecký posudek nabýval více a více na své důkazní síle, což vyústilo až v to, že mu začala být často v soudním řízení dávana přednost např. před svědeckou výpovědí či ostatními věcnými důkazy. Byly zde dokonce i takové myšlenky, aby znalec, který posudek dělal, stál v řízení vedle soudce a podílel se přímo na rozhodovací činnosti soudu v konkrétním případě. Též v povětrí přetrvávala myšlenka, aby znalecké posudky byly pro soudce závazné.⁸

1.5 Vývoj znalectví ve 20. století

Jak se vyvíjela sovětská právní věda, význam znaleckého posudku se postupně ustálil a začal se stavět na roveň s ostatními důkazními prostředky. Podobně jako v ČSSR, tak i v dalších socialistických zemích se názory na znalecké dokazování formovaly za zjevného vlivu sovětské procesualistiky a kriminalistiky. Ve všech těchto zemích byl znalecký posudek vnímán jako jeden

⁶ STORCH, F. *Řízení trestní rakouské. II. díl.* Praha: Nakladatelství Právnická Jednota. 1897, s. 79 a násl.

⁷ FRYŠTÁK, M. *Dokazování v přípravném řízení. I. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 486, s. 165.

⁸ MUSIL, J. *Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertízy.* Praha: Universita Karlova, 1974, s. 13 a 14.

z řady důkazních prostředků, který nemá oproti jiným důkazním prostředkům zvláštní privilegované postavení.⁹

Po Glaserově trestním řádu došlo k přijetí zákona č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Ten v platnosti nevydržel tak dlouho, jako jeho předchůdce a posléze roku 1956 byl přijat zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Tento byl roku 1961 nahrazen zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), který vydržel v platnosti a účinnosti s mnoha pozměňovacími úpravami až do dnešního dne.¹⁰

1.6 Znalectví v počátcích 21. století

Jak je tomu se znalcem a jeho znaleckým posudkem oproti minulosti v současné době?

Znalecký posudek je jedním z důkazních prostředků, jež jsou vymezeny demonstrativně v ustanovení § 89 odst. 2 Trestního řádu. Má v porovnání s jinými důkazními prostředky stejně silné postavení, nicméně novelou Trestního řádu, která byla provedena zákonem č. 265/2001 Sb., důkazní význam znaleckého posudku vzrostl. Tato novela přinesla zcela nové ustanovení, které dalo možnost procesní straně předložit vlastní znalecký posudek. Mám na mysli § 110a Trestního řádu, který praví, že *„Jestliže znalecký posudek předložený stranou má všechny zákonem požadované náležitosti a obsahuje doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku, postupuje se při provádění tohoto důkazu stejně, jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení.“*¹¹ Do doby, než byla přijata tato novela, se přistupovalo k takovému znaleckému posudku, jako by šlo o listinný důkaz. Až potom, co se znalec, který byl poučen zákonem stanoveným způsobem, odvolal na takovýto znalecký posudek, měl tento důkaz povahu znaleckého posudku. Novela, o které je řeč, zjednodušila postup značným způsobem a přispěla k posílení

⁹ MUSIL, J. *Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertízy*. Praha: Universita Karlova, 1974, s. 16 a 17.

¹⁰ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 14.

¹¹ Ust. § 110a věta první Trestního řádu.

aktivity procesních stran ve vztahu k možnosti navrhnout a předkládat orgánům činným v trestním řízení důkazy, a tyto především v soudním řízení provést.¹²

1.7 Znalectví, tak jak jej známe dnes

Znalecký posudek je brán jako samostatný důkazní prostředek. Slouží k tomu, aby objasnil danou věc svými závěry a odbornými informacemi v něm obsaženými. Slouží jak samotným stranám, tak orgánům činným v trestním řízení. Znalecký posudek vypracovává vždy osoba k tomu povolána, která je odborníkem v dané oblasti a je tedy odborně způsobilá posoudit soudem řešenou problematiku.

Kdy je v dnešní době potřeba přibrat znalce? Je tomu za situace, kdy je soudem posuzovaná otázka složitá natolik, že by pro dostačující a správné posouzení věci nestačilo vyžádání odborného vyjádření. K rozdílu mezi znaleckým posudkem a odborným vyjádřením se dostanu později.

Kdo je v dnešní době označován za znalce? Jde o experta, který musí splňovat všechny podmínky pro jmenování znalcem podle § 5 a násl. Znaleckého zákona. Mezi základní podmínky patří především požadované vzdělání odpovídajícího směru zaměřené na daný obor a odvětví, resp. specializaci, složení vstupní zkoušky znalce a vlastnictví či přístup k odpovídajícímu materiálně-technickému zázemí a přístrojovému vybavení pro výkon znalecké činnosti.

Znalec je osoba, která je rozdílnou od stran procesu a orgánů činných v trestním řízení. Do řízení před soudem je přibírána pro to, aby na základě svých odborných znalostí vnesla do procesu úsudek, jež by pomohl objasnit určitou skutečnost důležitou pro správné rozhodnutí v projednávané věci. Zpravidla znalec posuzuje ty skutečnosti, jejichž objasnění jeho odborných znalostí skutečně vyžaduje.¹³ To ostatně vyplývá i z § 105 odst. 1 Trestního řádu, neboť účelem znaleckého posudku je zejména objasnit skutkové okolnosti prostřednictvím znalcových odborných vědomostí v konkrétním oboru.¹⁴

¹² FRYŠTÁK, M. a KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 7.

¹³ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 98.

¹⁴ Ust. § 105 odst. 1 Trestního řádu.

Znalec nemůže být přibrán do trestního řízení k provedení důkazu za situace, kdy by se jednalo o obor práva, nebo o právní posouzení sporné otázky. Tyto sporné otázky, má za povinnost soud posoudit zcela sám a znalci nepřísluší, aby v rámci svého znaleckého posudku či výpovědi otázky právní řešil a posuzoval.¹⁵

Znalce nelze v určitých případech zaměnit s jinou osobou na soudu vystupující. To znamená, že znalce nemůže nahradit kupříkladu svědek nebo soudce. Nicméně konkrétní znalec může být zastoupen znalcem jiným. Úkolem znalce je, aby zodpověděl otázky, které mu položil zadavatel. Zadavatel (resp. tazatel) předpokládá, že to, jak se znalec vypořádá s položenými otázkami, pomůže objasnit skutkový stav věci. Znalec objasňuje skutkovou problematiku odbornou. Ostatně to také vyplývá z ustanovení § 40 odst. 1 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 503/2020 Sb., kdy podle ní zadavatel znaleckého posudku má znalci položit odbornou otázku. Ne tedy otázku právní a ne otázku obecnou nebo zcela jednoduchou. Znalec má pak za úkol s ohledem na okolnost, jež se udála v minulosti, objasnit a sdělit, co či jak se doopravdy stalo.¹⁶

Pro shrnutí, znalecká činnost musí současně splňovat následující požadavky:

- znalec by měl posuzovat skutkové otázky a nikoliv otázky právní;
- znalec má posuzovat odborné, nikoliv všeobecně známé otázky;
- výsledkem činnosti znalce je jeho subjektivní úsudek o zkoumané problematice. Ten podléhá přezkumu v řízení před soudem. Na soudu pak je, aby zhodnotil obsahovou stránku znaleckého posudku.¹⁷

V komentáři k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech autoři velice hezky vystihli jeden z rozdílů mezi znalcem a odborníkem v daném oboru. „Soud nemůže řešit odborné otázky, i kdyby měl potřebné znalosti. Pokud by si soudce sám na základě svých odborných znalostí vyřešil odborné otázky, nedošlo by k projednání těchto otázek před soudem. Účastníci řízení by pak nemohli argumentovat a přesvědčovat soud o otázkách skutkových a nebyla by dodržena procesní zásada projednací a zásada ústnosti.

¹⁵ KRÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 6.

¹⁶ Tamtéž, s. 2.

¹⁷ Tamtéž, s. 6.

Zde je judikatura rozsáhlá a sahá až do roku 1921. Ve své podstatě jde o znalecký posudek nekontrolovatelný. Soudce si na danou věc učinil úsudek sám, aniž by dovolil tento úsudek zkontrolovat a podrobit kritice procesních stran. Obdobně také ústavní soud sděluje, že soudu – z mnoha nepochybných důvodů – nepřísluší nahrazovat důkaz znaleckým posudkem posouzením vlastním, což na druhé straně není v kolizi s požadavkem, aby trestní soudce měl alespoň elementární znalosti těch disciplín, které se nejčastěji ve znalectví uplatňují, jako je kriminalistika, soudní lékařství, soudní psychiatrie a soudní psychologie.^{18,19}

Na druhou stranu je ale nutné říci, že i s ohledem na značnou odbornost znaleckého posudku – a speciálně pak v trestním řízení – soudce musí zvládnout posoudit, zda je předložený posudek pravdivý či nepravdivý. To znamená, že soudce má za povinnost zabývat se obsahem znaleckého posudku. Dále pak se musí zabývat i jeho úmyslem, čeho má za cíl dosáhnout. Když by se soudce těmito dvěma základními skutečnostmi patřičně nezabýval, nemohl by pak případně soudit trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku, tak jak je stanoveno v § 346 Trestního zákoníku.²⁰ „Když v rámci jednoho trestného činu hodnotí soud obsah posudku, může ho hodnotit i u jiných trestných činů. Na rozdíl od minulého zákona (zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících) je v novém zákoně (zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech) napsáno, že posudek musí být pravdivý (§ 28 odst. 1).“²¹

¹⁸ KRÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 3.

¹⁹ K citaci pod č. 18 dále uvádím, že autoři komentáře se u textu výše inspirovali publikací KRÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 36 a judikatura tam uvedená a dále se inspirovali nálezem Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 1330/11, odstavec 19.

²⁰ Ust. § 346 Trestního zákoníku.

²¹ KRÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 5.

2 Právní úprava znalecké činnosti

Znalecká činnost je upravena mnoha právními předpisy. Těmi jsou zejména zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech; zákon č. 255/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích; dále pak procesní řády – Trestní řád, Správní řád, Občanský soudní řád – a taktéž vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, č. 504/2020 Sb., o znalečném a č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví. Níže některé z nich podrobněji rozebírám.

2.1 Zákon o trestním řízení soudním (Trestní řád)

Nejobecnějším pramenem právní úpravy znalecké činnosti pro trestní řízení je zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (Trestní řád), který ve svém oddíle o znalci, znalecké kanceláři a znaleckém ústavu upravuje problematiku přibrání znalce, posléze přípravu posudku, výslech znalce, vady posudku, znaleckou kancelář, znalecký ústav, znalečné a v poslední řadě upravuje též osobu vykonávající jednorázově znaleckou činnost. Výše uvedené je k nalezení pod § 105 – 111 Trestního řádu.

Výše zmiňovaný § 105 Trestního řádu ve svých prvních dvou větách odstavce prvního upravuje situaci, za které je třeba do trestního řízení přibrat znalce, takto: *„Je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce.“*²²

K následné úpravě znalecké činnosti obsažené v Trestním řádu, tj. k problematice přibrání znalce, vyloučení znalce, problematice odborného vyjádření a v neposlední řadě též k jednotlivým právům a povinnostem znalce,

²² Ust. § 105 odst. 1 věta první a druhá Trestního řádu.

se dostanu v této práci později. Nyní bych rád navázal na další prameny právní úpravy znalecké činnosti.

2.2 Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Změnový zákon č. 255/2019 Sb.

Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ze dne 10. září 2019, je relativně novým právním předpisem, na kterém se usnesl Parlament ČR. Byl publikován ve Sbírce zákonů a vstoupil tak v platnost 9. října 2019. Účinnosti nabyl počínaje 1. lednem 2021.

Naprosto současně se Znaleckým zákonem vstoupil v platnost a posléze i v účinnost Změnový zákon č. 255/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. Tento Změnový zákon vnesl různé novely do našeho právního řádu a přesněji pozměnil dosavadní znění Trestního řádu, zákona o živnostenském podnikání, zákona o soudních poplatcích, zákona o pobytu cizinců na území České republiky, zákona o správních poplatcích, zákona o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů a v poslední řadě též zákona o zdravotních službách.

Znalecký zákon ukončil dobu účinnosti jeho předchůdce, tedy účinnost zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů. Jednalo se o zákon platný a účinný na našem území po dlouhou dobu. Přesněji od roku 1967 až do konce roku 2020. Za dobu své účinnosti byl Předchozí znalecký zákon pouze čtyřikrát novelizován, což vypovídá o jeho kvalitách, kdy v dnešní době ke změnám v právních předpisech dochází velice často. Ruku v ruce se zrušením Předchozího znaleckého zákona se zrušila též jeho prováděcí vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů (taktéž pouze čtyřikrát novelizována), a vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 123/2015 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých oborů a odvětví pro výkon znalecké činnosti.²³

²³ Sbírka zákonů a mez. smluv: Předpis 254/2019 Sb. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=254&r=2019>.

Domnívám se, že právě v případě vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 123/2015 Sb. byla revize seznamu znaleckých oborů a odvětví na místě. Postupem času a vývojem společnosti v posledních desetiletích jak ve sféře vědecké, tak technologické, bylo třeba se zaměřit na straně jedné na míru potřebnosti a nutnosti zachování určitých stávajících odvětví a na straně druhé na potřebu zavedení nových odvětví, reagujících na současný společenský technologický vývoj či nové poznatky a objevy.

Trvalo velmi dlouhou dobu, než byl nový Znalecký zákon připraven a je nutno říci, že to nebylo poprvé, co vyzvaly myšlenky na vytvoření nového zákona. „*Již v roce 2009 byl připraven návrh zákona, který se však nerealizoval. Proto v roce 2011 byla provedena alespoň novela zákona č. 444/2011 Sb. Vedly se debaty, zdali má vůbec být nový zákon přijat, nebo zdali nepostačuje stávající zákon (č. 36/1967 Sb.) jen novelizovat. Převážil první názor, jak je patrné z existence zákona. Návrh zákona doznal velkých (i koncepčních) změn v poslanecké sněmovně. Vládní návrh zákona například počítal se zachováním organizace znalecké činnosti, jak byla upravena v zákoně č. 36/1967 Sb. Poslanci rozhodli jinak. Změny byly formálně provedeny komplexním poslaneckým návrhem.*“²⁴

2.2.1 Zhodnocení potřebnosti nové právní úpravy – co zákonodárce vedlo k přijetí nového Znaleckého zákona?

V následujících odstavcích bych se rád zamyslel nad tím, co zákonodárce vedlo k tomu, aby zrušil Předchozí znalecký zákon u nás používaný po dobu více než půl století. Vycházejme pro tento účel z důvodové zprávy k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ze dne 17. ledna 2018, jejímž autorem je Vláda ČR a Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR.

Obecná část důvodové zprávy začíná zhodnocením právního stavu platného v době, kdy byla tato důvodová zpráva psána a stavu skutečného ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen. Výkon znalecké činnosti upravovaly v minulosti především již výše zmíněné právní předpisy, tedy zákon č. 36/1967 Sb., vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb. a

²⁴ KRÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 8.

posléze i vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 123/2015 Sb. Vycházet je možné i ze směrnice Ministerstva spravedlnosti ze dne 15. února 1973, o organizaci, řízení a kontrole znalecké a tlumočnické činnosti.²⁵

V důvodové zprávě se autoři ohrazovali tím, že právní úprava v té době byla velmi kritizována kvůli různým nedokonalostem, nesystémovým řešením, zastaralosti a jiným nedostatkům, jimiž údajně trpěla. Autorům šlo zejména o problematiku zápisu do seznamu, resp. vzniku znaleckého oprávnění, odměňování, nedostatečných sankčních mechanismů či absence kontroly kvality a věcného přezkoumávání znaleckých posudků. Značně kritizována dle autorů byla též i samotná profese jako taková, neboť „*pohled veřejnosti je významně ovlivňován negativními mediálními kauzami, kterých neustále přibývá. Důvěra laické i odborné veřejnosti ve znaleckou činnost je tím silně otřesena.*“²⁶

2.2.1.1 Problematika kvality znaleckých posudků a nedostatečné sankční mechanismy za předchozí právní úpravy znalectví

O problematice kvality znaleckých posudků jsem vedl diskuzi s MUDr. Vladimírem Šupinou, který donedávna působil jako znalec v oboru zdravotnictví, v odvětví psychiatrie a sexuologie. Se znaleckou činností má mnohaleté zkušenosti a tudíž jeho pohled na celou situaci ohledně přijetí nové právní úpravy znalecké činnosti je pro mě opravdu velice důležitý a inspirativní. MUDr. V. Šupina se svou prací znalce snažil vykonávat nejen pravdivě a dle nejlepšího vědomí a svědomí, ale vždy maximálně kvalitně z hlediska jeho odbornosti. A právě nekvalita a „šlendrián“ (cit.), ze strany některých jiných znalců, se kterou se potkával a vlastně stále při své práci setkává, protože je lékařem vykonávajícím ústavní ochranné psychiatrické či sexuologické léčení, byla a stále je důvodem, proč mohla být v mnoha případech zcela oprávněně otřesena důvěra veřejnosti v činnost znalců. A to i přesto, jak píší autoři důvodové zprávy, že je u nás v České republice podáno ročně několik set tisíc znaleckých posudků, a tudíž se bude dozajista jednat o naprosto marginální objemy autory řečených kolizních případů. Nejde o to, že by znalci záměrně lhali, jde o to, že svou práci, slovy

²⁵ VLÁDA ČR; POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech* [online]. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR. 2018. [cit. 2021-8-6]. S. 1. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/261514/1/2>.

²⁶ VLÁDA ČR; POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech* [online]. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR. 2018. [cit. 2021-8-6]. S. 1. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/261514/1/2>.

MUDr. V. Šupiny „odfláknou, sekají jak Baťa cvičky“ a tím je závěr posudku naprosto zkreslený.

2.2.1.2 Problematika jmenování znalců za předchozí právní úpravy znalectví

Další odstavce důvodové zprávy se nesou v duchu kritiky, kdy podle autorů textu údajně nebyla předchozí právní úpravou znalecké činnosti jednoznačně zakotvena kvalifikační kritéria pro to, aby žadatelé o znalecké oprávnění byli jmenováni znalci ministrem spravedlnosti nebo předsedou Krajského soudu. Byla zde tedy značná volnost úvahy osob oprávněných ke jmenování, zda z žadatele znalce učiní, či nikoli.²⁷

Vyvstává zde tedy otázka, do jaké míry byl zvolený postup Ministerstva spravedlnosti pro sjednocení jmenovací praxe, správný. Dle mého názoru je k zamyšlení, zda tento argument ze strany autorů důvodové zprávy se zdál být dosti pádný k tomu, aby byl následně prosazen navrhovaný legislativní text a nejednalo-li se spíše pouze o problém vnitřního odstranitelného nedostatku, kdy by ve finále postačovalo během porad ministra spravedlnosti s předsedy Krajských soudů tuto problematiku sjednotit cestou vzájemné domluvy. Jinak řečeno otázkou tedy je, zda nemělo být spíše od věci u tohoto argumentu hledat rezervy u ministra spravedlnosti a jím úkolovaných předsedů Krajských soudů. Není možné přeci zaměňovat vnitřní nedostatek, který mohl být odstraněn, za potřebnost legislativních změn. A to již bez ohledu, že se bavíme o důvodové zprávě z roku 2018 a na jejím základě následně přijatém zákoně, neboť tato problematika má dozajista přesah i do současné doby.

Výše řečené se v praxi projevovalo tak, že ten, kdo si zažádal o znalecké oprávnění, nemusel být automaticky znalcem jmenován, protože předseda příslušného Krajského soudu měl za to, že pro dané odvětví a obor je už nezbytný počet znalců ve vztahu k celkovému počtu úkonů naplněn. Jinými slovy, Předchozí znalecký zákon žadatelům o znalecké oprávnění nezaručoval právní

²⁷ VLÁDA ČR; POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech* [online]. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR. 2018. [cit. 2021-8-6]. S. 1. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/261514/1/2>.

nárok na jmenování znalcem – a to ani za situace, kdy žadatelé splňovali veškerá zákonná kritéria pro jmenování.²⁸

Jen pro doplnění, stejná situace v té době byla např. u exekutorů či notářů. V jejich případech též existovalo omezení počtu jmenovaných do funkcí na určitém území – a to plně podle logiky věci a nutnosti rozdělení výkonu praxe na odpovídající množství odborníků, kteří neměli být přetěžováni, ale na druhou stranu ani nevyužíváni, aby postupně nedocházelo kupříkladu ke ztrátám jejich praktických dovedností.

V této souvislosti jsem si ověřoval a hodnotil, zda tato praxe mohla být v souladu s ústavním pořádkem ČR. Konkrétně jsem se zaměřil na článek 26 Listiny základních práv a svobod. V jeho prvním odstavci se stanoví, že „každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.“²⁹ V odstavci druhém je pak řečeno, že „zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností.“³⁰ Což bylo aplikovatelné na Předchozí znalecký zákon.

K problematice zápisu do seznamu, resp. vzniku znaleckého oprávnění, existuje několik dalších judikatur, z nichž mě zaujalo kupříkladu odmítavé usnesení Ústavního soudu Sp. zn. / Č. j.: II. ÚS 153/04, ze dne 27. října 2005. Ústavní soud zde rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu Jiřího Nykodýma a soudců Dagmar Lastovecké a současného děkana Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni, JUDr. PhDr. Stanislava Balíka Ph.D., o ústavní stížnosti jistého inženýra-ekonomů, směřující mimo jiné proti rozhodnutí předsedy Městského soudu v Praze ze dne 18. prosince 2003 č. j. Spr. 3431/2003. Dopisem předsedy Městského soudu v Praze byl stěžovatel vyrozuměn, že nemůže být jmenován znalcem v oboru ekonomika, odvětví ceny a odhady podniků, protože už je v seznamu zapsán dostatečný počet znalců ve vztahu k počtu vyžádaných úkonů. Stěžovatel se s tímto odmítnutím nechtěl smířit a snažil se dosáhnout revize rozhodnutí, aby byl následně jako znalec do seznamu zapsán. Dalším ze stěžovatelových procesních kroků bylo i podání ústavní stížnosti, spojené s návrhem na zrušení části právního předpisu, přesněji

²⁸ VLÁDA ČR; POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech* [online]. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR. 2018. [cit. 2021-8-6]. S. 1. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/261514/1/2>.

²⁹ Čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

³⁰ Čl. 26 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů, a § 2 odst. 4 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů. Stěžovatel byl nespokojený se způsobem výběru uchazečů o zápis do seznamu znalců a postupu při jmenování znalcem a odvolával se na Listinu základních práv a svobod. Případal si omezen ve svém základním právu ve smyslu článku 26 odst. 2 Listiny, kdy postup výběru nezaručoval rovnost uchazečů o zápis do seznamu znalců, kteří – tak jako stěžovatel – splňovali dané podmínky, což mělo být v rozporu s článkem 4 odst. 3 Listiny. Dále měl být takovýto postup v rozporu s článkem 4 odst. 4 Listiny, protože nešetřil podstatu a smysl práva na provozování znalecké činnosti. Tím měl stěžovatel na mysli, že by nemělo být bráněno osobě provozovat znaleckou činnost, jestliže k ní má dostačující odborné a charakterové předpoklady. Mezi takové předpoklady však dle stěžovatele v právním státě nemohlo patřit hledisko počtu již zapsaných znalců. Podle stěžovatele nemusel na jednu stranu nikdo provozovat znaleckou činnost, pokud se cítil (slovy vyhlášky) „*neúměrně zatěžován výkonem znalecké činnosti*“, na druhou stranu také nemohlo být provozování této činnosti někomu odíráno pouze z důvodu, že v té době byli v seznamu zapsáni znalci, kteří se neúměrně zatíženi necítili. Proti sdělení předsedy Městského soudu v Praze vznesl stěžovatel totožné ústavněprávní výhrady jako proti označeným ustanovením právních předpisů. Opět zde bylo odkazováno na nedostatečnou právní úpravu pravidel pro výběr uchazečů o zápis do seznamu znalců. Z toho si stěžovatel dovodil, že jmenování znalcem bylo plně v rukou a na uvážení ministra spravedlnosti nebo předsedy příslušného Krajského soudu, který však nemohl rozhodné skutečnosti objektivně posoudit a následně spravedlivě rozhodnout. Rozhodnutí předsedy soudu podle stěžovatele nevyhovovalo obecným principům veřejné správy, jako jsou princip rovnosti, zákazu zneužívání pravomoci či oprávněného očekávání, a tedy údajně bylo v rozporu se zásadami právního státu, na kterých je na základě článku 1 Ústavy České republiky celý její právní řád založen. Nakonec stěžovatel navrhnul, aby Ústavní soud vydal náleze, který by toto rozhodnutí předsedy Městského soudu v Praze, společně se jmenovanými částmi právních předpisů, zrušil.³¹

³¹ Usnesení ÚS ČR ze dne 27. října 2005, sp. zn. II. ÚS 153/04.

Ústavní soud se při svém odůvodnění rozhodnutí odvolával na tehdejší právní úpravu, což bylo dozajista správné. Konstatoval, pro podložení zjevné neopodstatněnosti návrhu stěžovatele, že na jmenování znalce stěžovatel neměl právní nárok a že jeho jmenování znalce záviselo na uvážení Městského soudu v Praze. Jmenování do funkce znalce tudíž dle Ústavního soudu nešlo považovat za právo každého občana. Taktéž Ústavní soud sdělil, že postup při jmenování a odvolávání znalců podle zákona č. 36/1967 Sb. nebyl správním řízením a nevztahoval se na něj – dnes už taktéž zrušený – zákon č. 71/1967 Sb., správní řád. Nemohlo tudíž dle Ústavního soudu dojít k porušení práva na svobodnou volbu povolání a práva provozovat jinou hospodářskou činnost ve smyslu článku 26 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud už pak jen dodal, že účelem znalecké činnosti je především vypracování odborného posudku za odměnu, ale nikoliv odměna sama. Dále pak skutečnost, že ne každý mohl být jmenován znalce, nebyla dle Ústavního soudu zákonným omezením základního práva, jež měl na mysli stěžovatelem zmiňovaný článek 4 odst. 3 Listiny, protože základní právo stát se znalce konstituováno není. Základní právo by bylo porušeno tehdy, když by stěžovatel znalce nebyl jmenován pro své náboženství, jazyk, rasu, národnost, politické smýšlení nebo z jiného zjevně diskriminačního důvodu. Nic takového ale Ústavní soud neshledal a taktéž ani stěžovatel nic takového netvrdil. Závěrem tedy Ústavní soud stížnost i s návrhem na zrušení zákonného ustanovení odmítl jakožto návrh zjevně neopodstatněný.³²

2.2.1.2.1 Je znalecká činnost činností podnikatelskou či nikoli?

Mně to nedalo, hledal jsem dále v judikatuře Ústavního soudu a dospěl k nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 13/14 – 1 ze dne 15. září 2015, který s výše řečenou problematikou kontroly ústavnosti úzce souvisí. Řešil soulad ustanovení § 16 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění vyhlášky č. 432/2002 Sb., kterým se stanoví sazba odměny za znalecké posudky, s článkem 26 odst. 1 a článkem 9 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud dospěl k závěru, že nebylo porušeno právo podnikat ani zákaz nucených prací a nevyhověl tak návrhu skupině 16 senátorů, která se domáhala právě zrušení výše řečeného ustanovení § 16 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb. Senátoři měli totiž za to,

³² Usnesení ÚS ČR ze dne 27. října 2005, sp. zn. II. ÚS 153/04.

že odměna za vykonávání znalecké profese nebyla dostačující, čímž mělo údajně docházet k porušování práva znalců na výkon podnikatelské činnosti. Ústavní soud ve svém odůvodnění rozhodnutí uvedl, že *„činnost znalce, spočívající ve zpracování znaleckých posudků vyžádaných orgány veřejné moci za účelem jejich provedení coby důkazního prostředku v soudním či jiném řízení před orgánem veřejné moci, nelze považovat za ryze podnikatelskou činnost, vykonávanou za účelem zisku, jelikož znalec (na rozdíl od podnikatele) nenese riziko podnikání a do odměny, kterou za svoji činnost dostává, se nepromítají vynaložené náklady (ty dostává zvlášť). Jedná se tedy o činnost ve „veřejném zájmu“ pro účely řízení před orgány veřejné moci.“*³³

Namítání takovéto protiústavnosti by zde bylo dle výše uvedeného nálezu Ústavního soudu na místě zejména v případě, kdy by z činnosti znalce neplynul vůbec žádný zisk, případně pokud by jistý minimální zisk i dán byl, ovšem byla by současně dána kupříkladu povinnost zpracovávat znalecké posudky osobami s určitou specializací, což ovšem ani v jednom ze zmiňovaných příkladů neplatilo. Jistý zisk (nad rámec vynaložených nákladů) totiž tehdy zaručovala i právní úprava a nikdo nemohl být k zařazení mezi znalce nucen. Naopak, jmenování znalcem bylo třeba vnímat i jako jakési potvrzení odbornosti a ocenění schopností dané osoby, což byla okolnost, jež se samozřejmě mohla kladně projevit i v její další profesní činnosti.³⁴

Tuto mou úvahu podtrhla nakonec obecně známá skutečnost, že v reálu je výjimečné, aby znalec svoji znaleckou profesi dělal jakožto svou hlavní a jedinou podnikatelskou výdělečnou činnost. U většiny znalců se ve skutečnosti jedná o vedlejší aktivitu, kdy bývají v seznamu znalců zapsáni zejména díky svým značným zkušenostem a vědomostem v daném odvětví a oboru. Motivací pro znaleckou práci je finanční zisk, prestiž, u někoho i snaha o zkvalitnění či kontrolu práce jiných ve znalcově oboru.

Ústavní soud už pak jen konstatoval, že jakkoli je ústavně zaručováno právo na výkon podnikatelské činnosti, součástí takového práva není právo na dosažení zisku. Stát by měl mít pouze za povinnost vytvořit podmínky, jež by poté dávaly možnost konkrétním subjektům reálně o dosažení zisku usilovat.

³³ Nález Pl. ÚS ČR ze dne 15. září 2015, sp. zn. Pl. ÚS 13/14-1.

³⁴ Tamtéž.

Konečně bych chtěl k tomuto říci, že i zákonodárce musí být určitým způsobem limitován. Jakékoliv omezení práva na výkon podnikatelské činnosti nemůže postihovat jeho samotnou podstatu, povahu a smysl. Je proto nutné, aby zákonodárce v tomto ohledu vždy pamatoval na pravidlo, že musí vždy prosazovat a respektovat zásadu rovnosti v právech.

Existují názory, které ve mně vzbuzují tendence polemizovat o tom, zda je vhodné považovat výkon znalecké činnosti za podnikání. Autoři komentáře k novému Znaleckému zákonu tvrdí, že „znalecká činnost je činností podnikatelskou. Znalec je podnikatel. Tak to dovodila i judikatura – viz dále. Při ustanovení osoby znalcem tato dostává přiděleno identifikační číslo osoby, pokud ho už nemá.“³⁵ Tento fakt vyplývá z § 16 odst. 4 nového Znaleckého zákona. Každý znalec má své identifikační číslo osoby, tedy jedinečný a nezaměnitelný osmimístný kód. Znalec se přidělením IČO stává podnikající fyzickou osobou. Vyplývá to též ze zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech – přesněji z § 24 písm. a) společně s § 25 písm. e).³⁶ Má polemika (opačný názor) spočívá v tom, že znalectví, jako povětšinou vždy vedlejší činnost znalce, by neměla být podnikáním s primární snahou experta se znalectvím živit a vytvářet zisk. V první řadě by mělo jít o kvalitu závěrů, nikoliv o snahu znalce kvantitou co nejvíce vydělat (slovy MUDr. V. Šupiny „sekat to jak Baťa cvičky“). Bohužel v praxi se tak velmi často děje. Proto se v justici nemůžeme divit, že takový „odfláknutý“ posudek je za ty zaplacené peníze k ničemu.

Zamyšlení a polemika nad § 35 odst. 4 nového Znaleckého zákona. „V případě, že počet znaleckých posudků vypracovaných znalcem v uplynulých 5 letech nepřesahuje 3 znalecké posudky, orgán dohledu (tj. Ministerstvo spravedlnosti) rozhodne o zrušení oprávnění vykonávat znaleckou činnost z důvodu nečinnosti, neexistují-li důvody zvláštního zřetele hodné, pro které by nemělo být rozhodnuto o zrušení oprávnění tohoto znalce; to neplatí, je-li znalec zapsán v seznamu znalců méně než 5 let.“³⁷ Zavedení tohoto ustanovení se mně nezdá být spravedlivým ve vztahu k minoritním oborům a minoritním znalcům. Ti z důvodu vysoké specializace svého oboru nemívají příležitost pro zpracování takového počtu znaleckých posudků v uvedeném

³⁵ KRÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 7 a 8.

³⁶ Tamtéž, s. 108.

³⁷ Ust. § 35 odst. 4 Znaleckého zákona.

časovém rozsahu, jakých je dle zákona potřeba. V určitých oborech, odvětvích a specializacích prostě není taková poptávka po znaleckých posudcích jako v jiných. Např. znalci na parašutismus, kteří jsou důležití v případě, kdy dojde k pádu v důsledku neotevření padáku, nemusí za 5 let napsat ani jeden posudek. V určitých oborech bývá poptávka nárazová. Jako příklad uvádím potřebu znalců po neštěstí, které se stalo ve Studénce, kdy na projíždějící vlak spadl most. Tehdy byli žádanými znalci na mostní konstrukce. Kolikrát za 5 let se zřítí most? Pokud by dle znění zákona byla znalci pro nečinnost ukončena činnost, pro další kauzy nebudou k dispozici. Přitom i tito „nečinní“ znalci jsou nepostradatelní. V dalším příkladu si dovedu představit situaci znalce, který zpracovává posudek v extrémně složité kauze, a do 5 let se mu sejdou 2 takové případy. Možná jsem měl zmínit jednu z nejvíce pravděpodobných situací, totiž nemoc znalce. A jako bizarní příklad mě napadá situace, že znalec – vědec bude plně zaměstnán výzkumným úkolem, pro který bude aktivně odmítat vykonávat znaleckou činnost. Můžeme si dovolit ustanovením o nečinnosti takového znalce ztratit? Z tohoto důvodu se mně vůči všem vyjmenovaným příkladům nezdá být § 35 odst. 4 nového Znaleckého zákona spravedlivý. Stejný názor zastávají také autoři komentáře k novému Znaleckému zákonu.³⁸ Po „nečinnosti“ se navíc nijak nezjišťuje, jestli znalec nějakým způsobem pochybil a porušil tak některou ze svých povinností, jež mu ukládá zákon a prováděcí vyhlášky. Autoři komentáře k novému Znaleckému zákonu se shodli na tom, že „zrušení oprávnění pro nečinnost je trestem, kterému nepředchází porušení zákona.“³⁹ Zrušení oprávnění vykonávat znaleckou činnost z důvodu nečinnosti má být preventivním opatřením. Proti čemu, o tom stále přemýšlím.

Jako řešení se nabízí možnost působení znalce ve znalecké kanceláři. Takový znalec pak nemůže současně vykonávat znaleckou činnost samostatně, tak jak je uvedeno v § 6 odst. 2 nového Znaleckého zákona. Tento znalec by byl činný ve znalecké kanceláři a z toho důvodu by nešlo o jeho znaleckou nečinnost, kdyby náhodou nevyhotovil dostatečný počet znaleckých posudků v čase

³⁸ KRÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges. 2021, s. 239.

³⁹ Tamtéž, s. 240.

požadovaném v § 35 odst. 4 nového Znaleckého zákona, který nedopadá na znalce působícího ve znalecké kanceláři.⁴⁰

V Listině základních práv a svobod se v čl. 26 odst. 2 stanoví, že je možné, aby zákon stanovil různé podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností. Komentář vyjmenovává různé důvody, kterými mohou být např. věk, úspěšné složení zkoušky, státní občanství či odborná kvalifikace. Nicméně nečinnost jako důvod pro odebrání oprávnění vykonávat určitou činnost zde není stanovena.⁴¹

Ze soudní judikatury je zde na místě zmínit kupříkladu rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 17. března 2011 ve spojené věci sp. zn. C-372/09 a C-373/09 (Josep PeEarroja Fa). V něm bylo rozhodnuto, že znalecká činnost je opravdu činností podnikatelskou, a pokud žadatel o znalecké oprávnění splňuje stanovené podmínky, měl by mít právní nárok na to, aby byl jmenován znalcem. V tomto rozsudku se prohlašovala činnost znalců a tlumočnicků za služby tak jak je míněno v článku 57 Smlouvy o fungování Evropské unie. S uvedeným rozsudkem Soudního dvora Evropské unie souvisí rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. Cmz 38/92, v němž je řečeno, že znalcům za výkon znalecké činnosti náleží odměna a tím dosahují zisku, a proto jejich činnost je činností podnikatelskou. Autoři komentáře k novému Znaleckému zákonu vyjádřili svou obavu, když přistoupili na tvrzení, že výkon znalecké činnosti je činností podnikatelskou, zda zamezení ve výkonu podnikatelské činnosti dle § 35 odst. 4 nového Znaleckého zákona, i přesto, že znalci nikterak neporušili zákon, není v rozporu s naším ústavním pořádkem a právem Evropské unie?⁴²

Autoři komentáře k novému Znaleckému zákonu dále polemizují s plenárním nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/14 ze dne 15. září 2015, kde je v 24. odstavci řečeno, že za situace, kdy znalci vypracovávají své posudky zadané jim orgánem veřejné moci, není možné v tomto případě jejich činnost brát jakožto činnost čistě podnikatelskou. Autoři komentáře však i v této situaci mají

⁴⁰ KŘÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges. 2021, s. 240.

⁴¹ Tamtéž, s. 241.

⁴² Tamtéž, s. 241 a s. 242.

za to, že se jedná o činnost podnikatelskou a opět odkazují na ustanovení § 16 odst. 4 nového Znaleckého zákona, o kterém jsem již psal výše.⁴³

Dalším zákonným ustanovením, které nahrává názoru, že v případě činnosti znalců skutečně jde o podnikání, je § 6 odst. 1 nového Znaleckého zákona. Z něj vyplývá, že znaleckou kanceláří může být pouze obchodní korporace. „*Jiný typ soukromé právnické osoby nemůže být znaleckou kanceláří. Tato podmínka zamezí další činnosti takovým ústavům jako je Český svaz filatelistů či Židovské muzeum. Obchodními korporacemi jsou obchodní společnosti a družstva (§ 1 zákona č. 90/2012 Sb. zákon o obchodních korporacích). Jiný typ právnických osob nemůže být znaleckou kanceláří. Dané ustanovení posiluje názor, že znalecká činnost je podnikáním a znalecká kancelář má z této činnosti dosahovat zisku.*“⁴⁴

2.2.1.3 Problematika postihování znalců a přezkoumatelnosti znaleckého posudku za předchozí právní úpravy znalectví

Dalším z důvodů, které zákonodárce vedly k přijetí nového Znaleckého zákona, bylo nedostatečně ošetřené správní a trestní postihování znalců. V Předchozím znaleckém zákoně se autorům důvodové zprávy nelíbila nedostatečná míra přezkoumání znaleckého posudku co do jeho obsahu, tedy kvality zpracování. Tvrdili, že i přesto, že už v té době přezkum znaleckého posudku po jeho obsahové stránce v souladu s platnou legislativou možný byl, tak praxe se jevila být jiná, neboť se tak dělo dle autorů důvodové zprávy velmi zřídka. Bylo to jednak náročné a tehdejší legislativa řešící hodnocení znaleckého posudku co do jeho obsahu, nedávala dostatečné nástroje.⁴⁵

Dalším cílem – a tehdy novinkou – byla snaha o to, aby se znalci mohli sdružit a dělat společně znaleckou činnost skrze znaleckou kancelář. Tím by vznikla určitá diverzita uvnitř znalecké kanceláře, kdy její oprávnění

⁴³ KŘÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 8.

⁴⁴ Tamtéž, s. 49.

⁴⁵ VLÁDA ČR; POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech* [online]. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR. [cit. 2021-8-17]. 2018, s. 2. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/261514/1/2>.

by se odvíjelo od oprávnění jednotlivých jejích znalců. Znalci by pak mohli být zaměřeni na různé oblasti v oboru znalectví.⁴⁶

Problémem Předchozího znaleckého zákona byla dále absence jasného formulování odpovědnostních vztahů – tímto směrem měla být cílena náprava. V této souvislosti autoři v důvodové zprávě poukazovali na nutnost zavedení povinného pojištění znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů.⁴⁷ K tomuto tématu dávám příklad z judikatury, který mohl hrát roli při úvaze o zavedení povinného pojištění. Jedná se o rozsudek senátu Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 3197/2012 ze dne 30. října 2013, jež se týká vadného znaleckého posudku. Z něj vyplynulo, že „v případě, kdy posudek znalce ustanoveného soudem posloužil jako jeden z důkazů v soudním řízení, které vyústilo ve vydání soudního rozhodnutí ukládajícího povinnost k peněžitému plnění, je – za předpokladu vadnosti znaleckého posudku – dána příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti na straně znalce a škodou vzniklou účastníkovi takového řízení tím, že mu soud přiznal nižší plnění.“⁴⁸ Blíže se budu věnovat problematice odpovědnosti za výkon znalecké činnosti a problematice pojištění znalců v podkapitolách „Práva a povinnosti znalce“ a „Odpovědnost znalce za výkon znalecké činnosti.“ Již jen pro doplnění, přesuneme-li se do roviny občanskoprávní, tak předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu a tedy povinnosti škodu nahradit podle Občanského zákoníku je, aby škůdce vlastním zaviněním porušil povinnost stanovenou zákonem a zasáhl tak do absolutního práva poškozeného.⁴⁹ Pakliže škůdce způsobil poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, je zde vyvratitelná domněnka (má se za to), že škodu zavinil z nedbalosti.⁵⁰ „Dá-li škůdce najevo zvláštní znalost, dovednost nebo pečlivost, nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí, a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale.“⁵¹

Znalec je osoba, která by měla vykonávat svou činnost ve veřejném zájmu. S tím dle mého názoru nelze jinak, než souhlasit. V důvodové zprávě k novému Znaleckému zákonu je to též zdůrazňováno. Její autoři chtěli dosáhnout toho, aby

⁴⁶ VLÁDA ČR; POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech* [online]. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR. [cit. 2021-8-17]. 2018, s. 2. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/261514/1/2>.

⁴⁷ Tamtéž, s. 2.

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. října 2013, sp. zn. 25 Cdo 3197/2012.

⁴⁹ Ust. § 2910 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v aktuálním znění.

⁵⁰ Ust. § 2911 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v aktuálním znění.

⁵¹ Ust. § 2912 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v aktuálním znění.

znalec nemohl jen tak, bez uvedení pádného důvodu, odmítnout zadavatele znaleckého posudku, který by byl orgánem veřejné moci. Aby toto navrhované opatření nebylo pro znalce pouze zavazující, chtěli autoři důvodové zprávy též pozměnit dosavadní systém odměňování znalců. Na základě toho bylo navrženo zvýšení úrovně znalečného,⁵² což byla dle mého názoru dobrá myšlenka. Znalečné totiž do té doby dlouho navyšováno nebylo. Spravedlivým se toto opatření jeví i z důvodu inflace měny, s níž by se určitě do budoucna mělo počítat při další revizi výše znalečného. Navíc se dalo předpokládat, že navyšení znalečného by mohlo znamenat jakýsi impuls pro znalce, aby sami projevíli větší zájem o výkon znalecké činnosti pro orgány veřejné moci. A konečně by toto opatření mohlo znamenat i určitou motivaci pro znalce, tedy aby vypracovávali své posudky pečlivěji a nezávisle. Nicméně je otázkou, zda navyšení maximální hodinové odměny znalce, jako většinou vysoce specializovaného odborníka o 100,- Kč, z původních 350,- Kč na 450,- Kč, může kompenzovat nárůst povinností, které nová právní úprava znalecké činnosti zavádí. K této problematice ještě vyjádřím svůj kritický názor v následující podkapitole, kterým zhodnotím možné důsledky změn zavedených novým Znaleckým zákonem.

K zamyšlení se nabízí rovněž otázka udržitelnosti kvality znaleckých posudků. Zda by nepřijetí navrhovaného nového Znaleckého zákona znamenalo problém či nikoli. Osobně si myslím že, s ohledem na řadu odborných článků týkajících se této problematiky, by to problém do jisté míry znamenat mohlo, a že kvalita znaleckých posudků po stránce obsahové by mohla být ohrožena. Postupné inflační podhodnocování či nedocnění odborné práce znalců by mohlo vést do budoucna buď ke ztrátě motivace znalce dále vysoce odbornou, často časově náročnou a odpovědnou práci vykonávat, tedy k rezignaci, anebo by znalecké posudky mohly být zpracovávány „pro zaplacenou kvantitu“ bez ohledu na kvalitu obsahu. Nedělejme si iluze o morálce či cti některých znalců. S ohledem na zvýšení sazby znalecké práce na maximálních 450,- Kč/hod je k zamyšlení, zda za tuto cenu dosáhnou zákonodárci do budoucna kýžených kvalit v oblasti znalecké činnosti. Nový Znalecký zákon totiž s jistou nadsázkou představuje jakýsi bič poletující nad znalci. Ukládá jim, kromě vlastní odborné

⁵² VLÁDA ČR; POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech* [online]. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR. [cit. 2021-8-17]. 2018, s. 3. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/261514/1/2>.

práce i nemalé množství nových, povětšinou formálních povinností, při jejichž porušení jim hrozí opravdu značné sankce. Očividná je zde snaha dosáhnout u znalců kvalitní činnosti silou, resp. hrozbou sankce. Právě množství formálních povinností, hrozba sankcí za jejich porušení a i po zvýšení hodinové odměny nadále podhodnocenou, vysoce odbornou a časově náročnou práci, je pro stávající znalce důvodem k zamyšlení, zda jim stojí za to, znaleckou činnost vůbec vykonávat. Moje zamyšlení tedy vede k tomu, že s novou právní úpravou by mohlo v následujících pěti letech (povinnost obecné zkoušky) dojít ke ztrátě starších a tedy zkušených znalců. Pokud budou nějací odborníci znalectví vykonávat, půjde o experty mladé, nabírající zkušenost, ti často navíc nebudou mít možnost se znalecké práci učit.

Další otázkou k zamyšlení je, zda by se soudy měly podílet na výběru a kontrole znalců, jako důležitých elementů v rámci jejich rozhodovací činnosti. Účast znalců v soudních řízeních je natolik častá, že se s jistou nadsázkou dá hovořit o znalcích jako o součásti praxi vykonávající justice, byť nemají právní kvalifikaci. Navrhované koncepce pro změnu organizace výběru a kontroly znalců a jejich činnosti byly tři. První chtěla zachovat stav podle Předchozího znaleckého zákona č. 36/1967 Sb., což by znamenalo, že by znalci podléhali předsedům Krajských soudů a znalecké ústavy Ministerstvu spravedlnosti. Další z navrhovaných koncepcí předpokládala existenci samosprávné, ze zákona zřízené komory – tak jako jsou organizováni lékaři, notáři nebo advokáti. A poslední navrhovanou možností organizace bylo převedení celé agendy pod Ministerstvo spravedlnosti České republiky.⁵³

Autoři důvodové zprávy chtěli udržet správu znalectví v rukou předsedů soudů. V tom nespátřuji žádný rozpor s naším ústavním pořádkem a vycházejí z čl. 90 Ústavy ČR citují „*soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům.*“ Dovožují, že slovo „*především*“ při volné interpretaci tohoto ustanovení, dává soudům možnost, aby kromě svého zásadního poslání – tj. poskytování ochrany právům – vykonávaly taktéž další činnosti. To však pouze za situace, že nebude nikterak ovlivněna jejich nezávislost a nestrannost. Konečné řešení zmiňuji dále.

⁵³ KRÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges. 2021, s. XVII.

2.2.2 Změny, které zavedl nový Znalecký zákon oproti předcházející právní úpravě

První změnou, dosti zásadní oproti předcházející právní úpravě, je vznik dvou samostatných zákonů. Zákon už neupravuje společně problematiku znalectví a tlumočnictví. K 1. lednu 2021 nabyl účinnosti zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a stejným dnem nabyl účinnosti zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. Tlumočníci a překladatelé získali přívlastek „soudní“, znalci nikoli, což se bere jako legislativní následek odlišností znalectví a překladatelství s tlumočnictvím.⁵⁴

Další změna nastala v organizaci znalecké činnosti. Znalci již nejsou organizačně podřízeni předsedům Krajských soudů, ale dle současného znění zákona „*ve věcech výkonu znalecké činnosti a ve věcech žádostí o zápis do seznamu znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů rozhoduje Ministerstvo spravedlnosti.*“⁵⁵ Celá agenda byla převedena jen pod toto Ministerstvo. Hlavním důvodem této změny je jednotnost v rozhodování ve věcech postihu znalců,⁵⁶ centrální přehled o stavu a situaci v jednotlivých znaleckých oborech a sjednocení administrativy při dohledu nad mnoha novými formálními povinnostmi znalců zmiňovaných mnou již výše.

Podle mého názoru a z pohledu množství znalců změnou velmi důležitou je zavedení právního nároku na jmenování znalcem po splnění předem daných podmínek. Dle komentáře k novému Znaleckému zákonu, se „*tímto dostává úprava do souladu s právem Evropské unie. Proto musí být v zákoně stanovena jasná kritéria. Takto se stalo v § 5 – 10.*“⁵⁷ Skončilo tak období různorodých rozhodnutí jednotlivých předsedů Krajských soudů. Odborníkům, kteří mají zájem znalectví vykonávat, se dostalo jistoty, že pokud splní všechny podmínky dané zákonem, budou moci své služby justici jako znalci poskytovat. V některých oborech je znalců natolik kritický nedostatek, že každá takováto změna, která má potenciál zvýšit jejich počet, je v každodenní praxi vítána.

⁵⁴ KŘÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář.* Praha: Leges, 2021, s. XVII.

⁵⁵ Ust. § 3 Znaleckého zákona.

⁵⁶ KŘÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář.* Praha: Leges, 2021, s. XVIII.

⁵⁷ Tamtéž, s. XVIII.

Přijetím současného Znaleckého zákona došlo k rozdělení znaleckých ústavů nově na znalecké kanceláře (těmi jsou zpravidla obchodní korporace) a znalecké ústavy (kterými povětšinou bývají veřejnoprávní instituce). Dle komentáře k novému Znaleckému zákonu „*uvedené členění není zcela přesné. Vytvořily se rozdíly v účasti znalců. Znalec, který pracuje ve znalecké kanceláři, nemůže vykonávat svou činnost samostatně, ale pouze pro znaleckou kancelář. Avšak znalec, který není součástí znalecké kanceláře, může vykonávat činnost samostatně a navíc být účasten v neomezeném počtu znaleckých ústavů. Je to výsledek lobbistických úspěšných snah vysokoškolských znaleckých ústavů.*“⁵⁸ Až praxe ukáže, jaký to bude mít dopad na odvedené množství a kvalitu znaleckých posudků. Kam budou znalci směřovat, zda k činnosti samostatné či se uchýlí pod křídla buď kanceláře či ústavu. Oboje pro ně nabízí jak pozitiva, tak negativa. Znalec pracující samostatně nemá mnohdy možnost konzultace, vykonává administrativu i veškeré formální povinnosti, nese veškerou odpovědnost. Odměna za veškerou tuto činnost tedy náleží pouze jemu. Osobně (prognosticky) mám za to, že znalci, po zorientování se v situaci budou mít tendence se sdružovat a uchýlovat do kanceláří (nikoliv ústavů), protože jich na práci i odpovědnost bude více. Především neodbornou administrativu budou moci přenechat asistentům a nedělám si iluze o tom, že si svou práci nenechají náležitě ocenit. Již nyní se ukazuje, že posudky zpracované znaleckými kancelářemi jsou mnohonásobně dražší, než posudky zpracované jednotlivými znalci. Osobně tedy pro justici vidím výhody v možnostech vícenázorové konzultace závěrů posudků a tím zvýšení jejich reliability, pro znalce pak jakousi možnost „obejít“ neodbornou, ale nutnou administrativu se znalectvím spojenou.

Pozastavení oprávnění vykonávat znaleckou činnost je dle mého názoru v novém Znaleckém zákoně v jeho § 13 ošetřeno výrazně lépe, než v § 20 zákona starého. Zvláště odst. 4 pro praxi lépe upravuje možné vzniklé situace a dává tak jistotu jak znalcům, tak zadavatelům především v období, bezprostředně s pozastavením činnosti souvisejícím. Nově zavedená doba pozastavení na 3 roky s možností prodloužení na maximálních 6 let (odst. 3), vyvolává otázku, zda znalci některých oborů, kde dochází k velmi rychlému rozvoji poznatků a rychlému pokroku, budou po uplynutí oněch 6 let, kdy např. nevykonávali

⁵⁸ KRÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges. 2021, s. XVIII.

ani své „civilní“ zaměstnání, ještě odborně zdatní, aby mohli v činnosti znalce pokračovat.

2.2.2.1 Nový Znalecký zákon může na mnohé znalce působit přísně

Názory, zda přijetí nového Znaleckého zákona byl dobrý počín či nikoli, jsou různé. Je zcela normální, že někteří souhlasí, jiní na novou právní úpravu mohou nahlížet skrze prsty. Samotní znalci se například mohou cítit více zatěžováni a povinováni úkony, které nesouvisí s vlastní odbornou prací, ale spíše komplikovanější administrativou. Tím se, dle mého názoru, výkon znalecké činnosti pro zadavatele prodražuje.

Dražší cena posudků a značná odpovědnost se znaleckou činností spojená zahrnuje povinnost znalců uzavřít pojištění. Také vstupní zkouška znalce, která je jednou z podmínek pro to, aby osoba mohla vykonávat znaleckou činnost, je zpoplatněna částkou 8 000,- Kč za situace, pokud žadatel o znalecké oprávnění nebude opakovat.

Změnil se způsob vyplňování znaleckého deníku. Skončila éra deníků v papírové podobě a nově je znalci vyplňují online. V této úpravě já osobně nespatřuji větší zátěž ani složitosti. Bylo otázkou času, nikoliv nového zákona, kdy se k tomuto způsobu online vyplňování přistoupí. Věřím však tomu, že se mezi znalci najdou tací, kteří by raději zůstali při starém a nadále znalecké deníky vyplňovali ručně a tuto novou povinnost vnímají jako přítěž. Online vedení znaleckého deníku souvisí s § 29 Znaleckého zákona, který zavádí centrální evidenci posudků. Ministerstvo spravedlnosti nově eviduje posudky uvnitř jedné velké databáze, kam musí všichni znalci své posudky zapisovat. Údaje o posudku nově musí znalec zapsat minimálně natřikrát, a to v den, kdy mu byl posudek zadán, dále pak v den, kdy posudek vypracoval a posléze v den, kdy mu bylo přiznáno znalečné, popř. dodatky a další dle odst. 3. Není pochyb o tom, že tyto úkony jsou pro znalce administrativně zatěžující, byť jde v jednotlivostech o maličkosti.

Náležitosti znaleckého posudku upravuje § 28 Znaleckého zákona a taktéž jsou upraveny v prováděcí vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, a to v § 39 – § 59. Formálních náležitostí znaleckého posudku je hodně. Znalec je povinen dodržovat lhůty

a jejich případné nedodržení vede k jeho postihu – a to i za situace, kdy by nedodržení lhůty nebylo způsobeno úmyslně.⁵⁹ Při nedostatku a přetížení znalců některých oborů je pro ně § 39 odst. 1 písm. f) Znaleckého zákona o přestupku při odmítnutí znaleckého úkonu oním pomyslným bičem, který nad nimi visí. Jak budou vypadat spory o tom, zda znalec je či není vytížen, přetížen a tudíž nemůže vypracovávat další posudky, ukáže až další praxe.

Nový Znalecký zákon může na znalce působit relativně přísně. Znalcům ukládá nové, významně větší množství povinností. Jejich případné nedodržení bude postihováno jako přestupek. Dohromady se znalci mohou dopustit až 15 přestupků, jak je uvedeno v § 39 Znaleckého zákona. Znalecký posudek musí být pravdivý. Z hlediska obecného pohledu na znalectví jako vysoce odbornou práci, a z komentáře ke Znaleckému zákonu, vyplývá pro mě zajímavá skutečnost, že *„jen jeden z patnácti přestupků uvaluje na znalce sankci za nepravdivý posudek, pokud vůbec. Ostatní přestupky nemají vazbu na pravdivost posudku.“*⁶⁰ Jakoby byrokracie byla při výkonu znalecké činnosti důležitější a její porušení vážnější, než vlastní kvalita a účel vlastního znaleckého posuzování. Dle komentáře se *„znalci budou usilovněji hádat. Bude urputnější dohadování o znaleckou odměnu. Pokud totiž znalec vyúčtuje znalečné, a soud mu ho nepřizná v plné výši (například na žádost strany sporu), pak se znalec dopouští přestupku [§ 39 odst. 1 písm. o)]. Pokud se znalec dopustí přestupků opakovaně (až judikatura dovodí, kolikrát znamená opakovaně), pak to může být důvod pro ztrátu znaleckého oprávnění [§ 14 odst. 1 písm. e)]. Pokuty za přestupek jsou značné, až 500 000 Kč. Přičemž hodinová odměna se zvýšila z částky 350,- Kč na 450,- Kč (§ 2 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 504/2020 Sb., o znalečném). Trestání znalců je drakonické. Aby toho pro znalce nebylo málo, pokud soudy či úřady zjistí, že byl znalcem porušen zákon (například mu soud snížil znalečné, čímž znalec porušil zákon), z jazykového výkladu zákona vyplývá, že by měly porušení oznámit Ministerstvu (§ 36), i kdyby se jednalo o nevýznamnou formalitu. Soudy a úřady mají tuto povinnost, i když jsou například na formální pochybení znalce proti zákonu upozorněni stranou sporu, která se tímto znalci mstí v souladu se zákonem, protože posudek nevyzněl v její*

⁵⁹ KRÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář.* Praha: Leges. 2021, s. XVIII a XIX.

⁶⁰ Tamtéž, s. XIX.

prospěch.⁶¹ Opět tedy vyvstává otázka, nakolik je nová právní úprava motivační pro znalce stávající a nakolik je odrazující pro odborníky o znalectví uvažujícím.

Znalec může přijít o své oprávnění z důvodu nečinnosti, tak jak stanoví Znalecký zákon v § 35 odst. 4. Závisí to na počtu vyhotovených posudků v uplynulých 5 letech. Pokud za tuto dobu vyhotoví méně než 4 posudky, může být zbaven znaleckého oprávnění. Již výše jsem se zmiňoval o rozporuplnosti tohoto ustanovení. Stát by odebráním oprávnění znalci jakožto podnikateli zabránil v podnikání i přesto, že se znalec ve skutečnosti ničím proti zákonu neprovinil! Nemůže toto být v rozporu s naším ústavním pořádkem a právem Evropské unie?

K výkonu dohledu dle § 35 Znaleckého zákona mně vyvstává několik praktických otázek. V rámci Ministerstva spravedlnosti bude kontrola znaleckých posudků probíhat orgánem dohledu pomocí členů poradních sborů. Otázka zásadní, která mně ihned při úvahách nad kontrolními mechanismy naskočila, je, kdo bude jmenován členem poradního sboru? Jak bude zajištěna především nestrannost kontroly. Doufejme, že pojistku nestrannosti splní institut vyloučení člena poradního sboru z kontroly, pokud by byl ve vztahu ke znalci podjatý. Tudiž by nemělo hrozit ani to, že by si znalci mezi sebou chtěli vyřizovat účty.⁶² Za správné považuji povinnost členů zachovávat mlčenlivost, čímž by mělo být eliminováno riziko úniku informací. V souvislosti s velkým množstvím znaleckých oborů, v souvislosti s ojedinělostí některých oborů, ve kterých působí jen minimum znalců, kdy veškeré posuzování vyžaduje odbornou kvalifikaci, si praktické provádění dohledu zatím nedokážu představit. Možná ještě kontrolu správnosti byrokratických náležitostí a termínů, ne tak kontrolu co do kvality a obsahu posudků vlastních. Ministerstvo spravedlnosti si může vyžádat náhodně vybrané posudky znalce za účelem kontroly (odst. 3). Dále Ministerstvo spravedlnosti může provádět kontrolu znaleckých posudků, kde již náhoda nebude hrát roli, neboť ke kontrole přistoupilo na základě podnětu orgánu veřejné moci, který měl za to, že v souvislosti s výkonem znalecké činnosti došlo ze strany znalce k porušení Znaleckého zákona (§ 36 odst. 1). Dohlížet se bude i při nečinnosti. Z praktického pohledu bude zajímavé, jak bude prováděna kontrola „u všech znaleckých posudků, které byly nečinným znalcem doposud

⁶¹ KRÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges. 2021, s. XIX.

⁶² Tamtéž, s. XIX.

zpracovány.⁶³ Zvláště za situace, pokud byl znalec do doby nečinnosti činným hodně. Někteří znalci zpracují i 150 i více posudků za rok a mají-li za sebou byť jen 10 let činnosti, zabere taková kontrola nějaký čas.

Z komentáře ke Znaleckému zákonu lze vydedukovat, že samotným znalcům nová právní úprava v jejich znalecké činnosti příliš nepomáhá a nové znalce k této činnosti nemotivuje. Zvýšení odměny znalců nebylo příliš značné. Pro srovnání, dne 1. ledna 2003 byla maximální hodinová odměna za znalecký posudek vyhláškou navýšena z 125,- Kč na 350,- Kč. A dne 1. ledna 2021 byla maximální hodinová odměna navýšena z 350,- Kč na 450,- Kč. Je k zamyšlení, zda je možné, aby navýšení odměny o pouhých 100,- Kč, vyvážilo takové množství znalcům uložených povinností. Autoři komentáře k novému Znaleckému zákonu tento fakt kriticky hodnotili, kdy podle nich *„je jasné, že noví znalci se do oboru nepohrnou a činnost bude zvláště v minoritních oborech (např. příčiny parašutistických nehod) vymírat.“*⁶⁴ A že *„je zde velké riziko, že znalci, kteří nemají znaleckou činnost jako hlavní zdroj svého příjmu, vrátí znalecké oprávnění.“*⁶⁵ Především v případě minoritních oborů bude za takové odcházející znalce velmi těžké najít náhradu. To by mohlo způsobit komplikaci. Je fakt, že takovéto znalce mohou zastoupit znalci příležitostní, nicméně i oni musejí splňovat veškeré povinnosti, které by měl normální znalec (kromě pojištění). Podání posudku tak může pro příležitostné znalce znamenat rizikový podnik.

Znalecký zákon neřeší procesní problémy, které jsou spojeny se znaleckou činností (obstarávání důkazu znalcem, hodnocení důkazu znalcem a řešení právních otázek znalcem).

Z důvodu, že znalcům nebyla zřízena komora ze zákona, je činnost takovéto komory zastupována Ministerstvem spravedlnosti. Lze proto dovozovat, že znalci budou očekávat ze strany Ministerstva spravedlnosti poskytování určitého servisu. Např., že jim sdělí, jakým způsobem co do formy napsat

⁶³ Ust. § 35 odst. 5 Znaleckého zákona.

⁶⁴ KRÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář.* Praha: Leges. 2021, s. XX.

⁶⁵ Tamtéž, s. XX.

znalecký posudek (tak se stalo v § 39 – 59 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti).⁶⁶

Hledal jsem, z jakého důvodu komora znalcům ze zákona zřízena nebyla, a odpověď jsem našel v komentáři k novému Znaleckému zákonu. „*Jedním z důvodů, proč v rámci organizace znalecké činnosti neztvrdil systém komorový, tedy povinné členství v komoře zřízené ze zákona (obdobně jako např. advokáti, lékaři, notáři atd.), byla obava, že znalci se znají, a že znalecká kolegiálnost (v některých případech naopak nevraživost) by zabraňovala řešit znalecké problémy v rámci komory. Tato obava se díky organizaci znalecké činnosti prostřednictvím Ministerstva zmenšila. Ovšem nezmizela zcela. Nepochybně však Ministerstvo poučí členy poradního sboru tak, aby předešlo nedorozuměním a nesrovnalostem.*“⁶⁷ Z toho vyplývá, že úloha poradních sborů je opravdu důležitá. Česká republika není nijak velkou zemí a proto je téměř jisté, že se znalci zvláště malých oborů mezi sebou budou znát. Na členy poradních sborů by tedy měly být kladeny podobné nároky jako na znalce – tj. mlčenlivost a nepodjatost.⁶⁸ Budou však chtít odborníci být zařazeni do poradního sboru?

Z mnohem lepší perspektivy na nový Znalecký zákon nahlíží samotné Ministerstvo spravedlnosti. Ujišťuje znalce, že se nemusejí strachovat, že by jim za ojedinělé pochybení, které by nemělo fatální následky, doopravdy hrozila pokuta v maximální výši, kterou zákon povoluje. Zdůraznilo tak zásadu individualizace trestu. Nicméně jak to bude ve skutečnosti vypadat s postihováním znalců a kolik správních řízení s nimi bude vedeno, se dozvíme až ze samotné praxe.⁶⁹

Činnost znalců a s tím související právní úprava je důležitým podkladem pro kvalitní rozhodování soudů. Znaleckou činnost řadíme do práva procesního. Je totiž upravena nejen Znaleckým zákonem, ale též procesními řády, tj. Občanským soudním řádem (§ 127 a 127a), Trestním řádem (§ 105 až 111) a Správním řádem (§ 56). Trestní řád v části týkající se znalecké činnosti byl novelizován zákonem č. 255/2019 Sb. ze dne 10. září 2019, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o znalcích, znaleckých kancelářích

⁶⁶ KŘÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges. 2021, s. XX.

⁶⁷ Tamtéž, s. 238.

⁶⁸ Tamtéž, s. 238.

⁶⁹ Tamtéž, s. XX a XXI.

a znaleckých ústavech.⁷⁰ Je tedy zřejmé, že Znalecký zákon slouží všem druhům řízení.

Ředitel odboru znalců Martin Richter těsně před nabytím účinnosti nové právní úpravy znalecké činnosti řekl: „*Hlavní přínos nové právní úpravy spatřuji v tom, že vytváří podmínky pro efektivní hodnocení znaleckého posudku jako důkazu. Poskytuje tak naději, že orgány veřejné moci a strany řízení nebudou muset být částečně slepě odkázány na důvěru v arbitrární závěry znalce, ale jednoduchým způsobem budou moci rámcově pochopit a přezkoumat postup, který znalce k danému závěru vedl.*“⁷¹ Uvidíme tedy, nakolik konečný výsledek činnosti znalců, tedy znalecký posudek, nabude na kvalitě, efektivitě, přehlednosti, komplexnosti a přezkoumatelnosti, bude-li vypracován v době účinnosti nové právní úpravy.

⁷⁰ KŘÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář.* Praha: Leges. 2021, s. 2.

⁷¹ Ředitel odboru znalců Martin Richter: *Až třetina znalců je neaktivních. Předpokládáme, že s novým zákonem vrátí razítko.* Česká justice [online]. [cit. 2021-9-19] Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2020/12/reditel-odboru-znalcu-martin-richter-az-tretina-znalcu-je-neaktivnich-predpokladame-ze-s-novym-zakonom-vrati-razitko/>.

3 Osoba znalce a její postavení v rámci trestního řízení

3.1 Pojem znalce

Znalec je osobou rozdílnou od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení, jež je tímto orgánem přibírána za účelem, aby na základě svých odborných znalostí zodpověděla na zadané odborné otázky, které jsou důležité pro trestní řízení a které pro řádné objasnění vyžadují právě znalcovy odborné znalosti.⁷²

3.2 Kdo může vykonávat znaleckou činnost podle zákona?

Podle platné a účinné právní úpravy lze znaleckou činnost vykonávat různými způsoby. Znalecký zákon opravňuje k výkonu znalecké činnosti znalce (fyzické osoby), znalecké kanceláře (právnícké osoby soukromého práva – např. v.o.s. nebo s.r.o.) a znalecké ústavy (právnícké osoby veřejného práva). Znalec tak může vykonávat znaleckou činnost buďto samostatně, nebo jako zaměstnanec, společník či člen znalecké kanceláře. Pakliže je znalec v pracovněprávním či obdobném vztahu ke znaleckému ústavu, je mu umožněno, aby znaleckou činnost vykonával také samostatně, nebo jako zaměstnanec, společník nebo člen znalecké kanceláře.⁷³

Z toho, co uvádím výše, dovozují, že je zakázáno vykonávat znaleckou činnost komukoliv jinému, než jsou znalci, znalecké kanceláře a znalecké ústavy. Pokud by se stalo, že by se kdokoli neoprávněně vydával za znalce, znaleckou kancelář či znalecký ústav, dopustil by se přestupku podle § 41 odst. 1 Znaleckého zákona. Stejně tak by se přestupku dopustil ten, kdo by neoprávněně vykonával znaleckou činnost. Za takovéto přestupky pak lze uložit pokutu až do výše 500 000,- Kč.⁷⁴ Napadá mě v této souvislosti užití ustanovení Trestního zákoníku ohledně trestného činu podvodu (§ 209). Osoba, která není znalcem a tuto skutečnost zamlčí, by se vypracováním posudku obohatila uvedením zadavatele v omyl. Tím by mu způsobila majetkovou škodu. Anebo mě napadá užití ustanovení Trestního zákoníku ohledně trestného činu poškození cizích práv (§ 181), kde jsou objektem práva nemajetková. Nicméně trestní právo

⁷² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges. 2018, s. 435 a 436.

⁷³ Ust. § 2 Znaleckého zákona.

⁷⁴ Ust. § 41 Znaleckého zákona.

lze použít až jako prostředek poslední instance (*ultima ratio*). V souladu se zásadou subsidiarity trestní represe bude tedy nutné nejprve zkoumat, zdali nepostačí pro potrestání pachatele uložení kupříkladu správního trestu dle Znaleckého zákona, jak uvádím výše.

Zřejmě z důvodu obavy, aby nevznikl střet zájmů, nebo aby nebyla ohrožena znalcová nezávislost, a aby znalec vykonával svou činnost řádně, pečlivě a kvalitně, není možné, aby jedna fyzická osoba konala současně znaleckou činnost pro různé znalecké kanceláře, nebo aby jednak vykonávala znaleckou činnost samostatně a současně tutéž činnost vykonávala pro jednu či více znaleckých kanceláří. To ostatně také vychází ze znění § 6 odst. 2 Znaleckého zákona, kdy *„znalec může být zaměstnancem, společníkem nebo členem pouze jedné znalecké kanceláře; takový znalec není oprávněn vykonávat současně znaleckou činnost samostatně.“*⁷⁵ Domnívám se, že samotné oprávnění znalecké kanceláře pro výkon znalecké činnosti se pak odvozuje od znaleckých oprávnění jednotlivých znalců, pomocí nichž znaleckou činnost vykonává, a vycházím zde zejména z ustanovení § 6 odst. 1 písm. a) Znaleckého zákona, podle kterého *„znaleckou kanceláří může být obchodní korporace, která bude vykonávat znaleckou činnost prostřednictvím alespoň 2 znalců oprávněných k výkonu znalecké činnosti ve stejném oboru a odvětví a případně specializaci, pro které si podala žádost o zápis do seznamu znalců.“*⁷⁶ Tito znalci jsou pak buďto zaměstnanci, společníci nebo členové této korporace. Znalecká kancelář má jako další povinnost např. vypracovat pravidla pracovních postupů, která by garantovala svědomitý a pečlivý výkon znalecké činnosti a taktéž nesmí být v úpadku.⁷⁷ Toto opatření dle mého názoru ke zkvalitnění znalecké práce přispěje.

Dalšími oprávněnými k výkonu znalecké činnosti jsou znalecké ústavy. Těmi v praxi a dle dikce § 7 Znaleckého zákona bývají zejména vysoké školy, veřejné výzkumné instituce, státní podniky, ústavy, organizační složky státu nebo např. osoby veřejného práva. Musejí vykonávat vědeckovýzkumnou činnost v příslušném oboru a odvětví a případně specializaci minimálně po dobu 3 let bezprostředně předcházejících dni podání žádosti o zápis do seznamu znalců.

⁷⁵ Ust. § 6 odst. 2 Znaleckého zákona.

⁷⁶ Ust. § 6 odst. 1 písm. a) Znaleckého zákona.

⁷⁷ DÖRFL, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 24.

Dále musí vykonávat znaleckou činnost pomocí minimálně 1 znalce, který má oprávnění pro výkon činnosti znalce. Zároveň obor, odvětví a popř. specializace znalce působícího v rámci znaleckého ústavu musí být totožný s oborem, odvětvím a popř. specializací, kterou uvedl znalecký ústav ve své žádosti o zápis do seznamu znalců. Dále je zde podmínka bezúhonnosti a odpovídajícího materiálně technického a personálního zázemí, neboť znalecký ústav musí taktéž zaručit, že bude vykonávat znaleckou činnost řádně a svědomitě. Taktéž nesmí být znalecký ústav v úpadku na základě pravomocného rozhodnutí soudu. V neposlední řadě musí mít kontaktní adresu na území České republiky za situace, že nemá sídlo v České republice.⁷⁸

Z ustanovení § 25 odst. 2 Znaleckého zákona dovozují, že v případě, kdy by situace v řízení vyžadovala zvláštní posouzení a vypracování znaleckého posudku ve zvlášť obtížném případě, ustanoven nebude znalec jakožto jedna fyzická osoba, ale vypracováním znaleckého posudku bude pověřen znalecký ústav či znalecká kancelář.⁷⁹ Znalci společně působící tak budou spíše schopni náročný případ posoudit a dojít ke kvalitním závěrům použitelným v soudním řízení. Náročným znaleckým úkolem může být např. oceňování majetku velké obchodní společnosti. Dále jsou znalecká kancelář a ústav kompetentní pro vypracování posudků, které vyžadují širší odborný rozsah. Dalším specifikem výkonu znalecké činnosti skrze znaleckou kancelář či ústav je odlišný dopad občanskoprávní odpovědnosti. Odpovědnost za výkon znalecké činnosti upravuje § 21 Znaleckého zákona a autoři komentáře k tomu píší, že „znalecká kancelář či znalecký ústav může odpovídat za škodu nebo za vady znaleckého posudku obdobně jako znalec; tím ovšem není dotčena odpovědnost zpracovatelů znaleckého posudku vůči znaleckému ústavu dle pracovněprávních předpisů.“⁸⁰ V případě znaleckých ústavů a jimi vykonávané znalecké činnosti se předpokládá, že se budou zabírat obzvláště složitými zadáními či přezkumem závěrů znaleckých posudků znalců a znaleckých kanceláří.⁸¹ Vedlejším efektem společné práce znalců, který vidím jako velmi pozitivní je, že se znalci mladší a méně zkušenější budou učit od znalců zkušenějších. Negativní efekt sdružování znalců

⁷⁸ Ust. § 7 Znaleckého zákona.

⁷⁹ Ust. § 25 odst. 2 Znaleckého zákona.

⁸⁰ DÖRFL, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 193.

⁸¹ Tamtéž, s. 34.

vidím v tom, že pro relativně jednodušší kauzy, které by mohl zpracovat samostatný znalec, nezbude v některých oborech dostatek znalců.

3.3 Přibrání znalce

Pravidla pro zadání znaleckého posudku při dokazování stanoví Trestní řád. Ust. § 105 odst. 1 Trestního řádu stanoví, že „*je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení a v řízení před soudem předseda senátu znalce.*“⁸² Znalec se přibírá opatřením. O rozdílu mezi odborným vyjádřením a znaleckým posudkem mají praktické pojednání doc. Chmelík s doc. Brunou v publikaci o dokazování v trestním řízení. Odborné vyjádření je vhodné zejména u jednoduchých případů, u kterých není potřeba provést rozsáhlejší odborné zkoumání a ani v jejich případě není nutná speciální odbornost a erudovanost (např. lékařská zpráva o zranění poškozeného, u kterého není tak těžké určit jeho povahu a následky, nebo vyjádření odpovídající fyzické či právnické osoby o ceně věcí, jež jí byly odcizeny). „*Vyžádat odborné vyjádření nebo přibrat znalce je povinností orgánu činného v trestním řízení i v případě, že v dané odbornosti sám disponuje potřebnými odbornými znalostmi. Trestní řád ovšem stanoví i důvody, pro které musí být přibrán znalec a nepostačuje odborné vyjádření. Jedná se o vyšetření duševního stavu obviněného, v tom případě musí být přibrán znalec z oboru psychiatrie, nebo odborné znalosti jsou zapotřebí pro prohlídku a pitvu mrtvoly. V takovém případě musí být přibráni dva znalci z oboru soudního lékařství. Dva znalci musí být přibráni i v případě zkoumání duševního stavu obviněného, pokud se jedná o objasnění skutečností zvláště důležitých nebo pokud má být zkoumán duševní stav mladistvého. V ostatních případech není přibrání znalce obligatorní, záleží na konkrétním případě, na složitosti a náročnosti posuzované otázky, ale také na uvážení orgánu činného v trestním řízení.*“⁸³ To částečně vyplývá z ustanovení § 105 odst. 4 Trestního řádu. Rozdíl mezi odborným vyjádřením a znaleckým posudkem lze spatřovat v právní povaze těchto důkazních prostředků. Odborné vyjádření se bere jako důkaz listinný, pro který platí mnohem menší formální náležitosti, než je tomu v případě

⁸² Ust. § 105 odst. 1 Trestního řádu.

⁸³ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 96.

znaleckého posudku. Odborné vyjádření je de facto stručná, jasná a výstižná charakteristika věci a odpověď na položené otázky, jež jsou předmětem trestního řízení, a neuvádí se v něm postup při zkoumání a ani se v něm nepopisují metody, kterých daný odborník použil v průběhu řešení zadaných otázek. Důsledkem toho je, že odborné vyjádření může být obtížně přezkoumatelné a v některých případech je to i nemožné. Na druhou stranu znalecký posudek tyto náležitosti obsahovat musí proto, aby byl přezkoumatelný jiným znalcem. Další rozdíl mezi odborným vyjádřením a znaleckým posudkem je možné spatřovat v osobě, která je zpracovává. V případě znaleckého posudku je nutné, aby jej vypracoval znalec vedený v seznamu znalců. Odborné vyjádření pak smí podat nejenom znalec, ale jakákoli osoba, jež má nezbytné odborné znalosti, aniž by působila jakožto znalec v určitém oboru. Další rozdíl je ten, že „*proti osobě znalce a jeho odbornému zaměření a proti formulaci otázek lze podat námitky (§ 105 odst. 3 Trestního řádu). U odborného vyjádření tato možnost nepřichází v úvahu. Znalce, který zpracoval znalecký posudek, lze předvolat k podání výsledku znalce. U odborného vyjádření jako listinného důkazu soud tento důkaz pouze přečte, aniž by musel osobu k objasnění odborného vyjádření vyslechnout.*“⁸⁴ V poslední řadě lze spatřovat rozdíl mezi odborným vyjádřením a znaleckým posudkem v tom, že znalec má za vypracování posudku nárok na odměnu. Kdyžto např. dle § 105 odst. 5 Trestního řádu státní orgán předkládá své odborné vyjádření orgánům činným v trestním řízení vždy bezúplatně.⁸⁵ Závěrem k odbornému vyjádření poznamenávám, že osoba, která dané odborné vyjádření vypracovávala, se zbavuje možnosti v té samé věci a v té samé odbornosti vystupovat jako znalec.⁸⁶

Vrátím-li se k načaté problematice přiřazení dvou znalců, zmiňuji, že může nastat situace, která vyžaduje obligatorní přiřazení dvou znalců. Pokud by v takovéto věci byl nesprávně přiřazen znalec pouze jeden, způsobilo by takovéto pochybení absolutní neúčinnost důkazu.⁸⁷ O objasnění zvláště důležité skutečnosti, kde se přibírají znalci dva či více, se bude jednat kupříkladu, stane-li se závažná dopravní nehoda, železniční nehoda, výbuch v dole, srážka letadla atp. Zde je potřeba pro posouzení skutečnosti odborných znalostí z více různých

⁸⁴ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 96 a s. 97.

⁸⁵ Tamtéž, s. 97.

⁸⁶ Tamtéž, s. 98.

⁸⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 433.

oborů, a proto je vhodné přibrat tolik znalců z různých oborů a odvětví, aby situace byla co nejlépe zhodnocena. Kromě znalců z několika oborů může nastat i situace přibrání konzultanta. „*Při objasňování jednodušších dílčích otázek v rámci jednoho oboru anebo zvláštních dílčích otázek z jiného oboru, jež tvoří podklad pro posudek z oboru znalce, si může znalec (pozn. autora: většinou po předchozí dohodě či souhlasu zadavatele posudku) přibrat konzultanta. Odpovědnost za znalecký posudek jako celek však nese přibraný znalec – ten odpovídá i za tu část posudku, o které se konzultovalo. Srov. č. 29/1986 a č. 20/2000 Sb. rozh. tr.*“⁸⁸

„*Trestní řád počítá se součinností stran při ustanovování znalce a při vymezení jeho úkolu. Předně obviněný má možnost vyjádřit se k potřebě a zaměření dokazování (a tedy i znaleckého dokazování) tím, že podle § 33 odst. 1 Trestního řádu má právo navrhopvat důkazy – a tedy i navrhnout znalecký důkaz. Dále má obviněný (ale i poškozený) právo vznést námitky k osobě znalce, odbornému zaměření znalce (například namítat jeho zaujatost, nedostatečnou odbornou způsobilost, nekompetentnost pro daný obor apod.), či námitky k formulaci otázek položených znalci. Trestní řád stanoví postup při rozhodování o uplatněných námitkách (§ 105 odst. 3).*“⁸⁹

Platná právní úprava tedy již v počátcích (a to je důležité) celého trestního řízení dává stranám možnost, aby se vyjádřily k tomu, zda k objasnění určité skutečnosti bude potřeba znalecký důkaz nebo zda to dle nich není třeba a zda postačí kupříkladu pro objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení jen odborné vyjádření. „*Nadbytečné provedení důkazu znalcem totiž znamená nejen ztrátu času, úsilí, ale jedná se i o náklady řízení, které může hradit obviněný v důsledku přibrání znalce, nehledě již k negativním vlivům zbytečných průtahů v případech, kdy obviněný je ve vazbě.*“⁹⁰ Zmínku o skutečnosti, že k osobě znalce či položeným otázkám se může obviněný vyjádřit ještě před započítáním práce znalce, považuji za důležitou pro pozdější argumentaci zadavatele proti nespokojenosti obviněného se znaleckými závěry, kterou často, v tu chvíli již pozdě, vysvětluje právě tím, proti čemu měl možnost vznést námitky již v počátku. Tedy znalcovou podjatostí, nedostatečnou odborností apod. Zároveň takový obviněný ruku v ruce s tímto svým opožděným tvrzením,

⁸⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 433.

⁸⁹ Tamtéž, s. 437.

⁹⁰ Tamtéž, s. 437 a s. 438.

požaduje přibrání znalce jiného k vypracování revizního znaleckého posudku. Víím, o čem píší, v praxi to není vzácným jevem. Bohužel možná už spíše standardem.

3.4 Přibrání znalecké kanceláře

V návaznosti na ustanovení § 25 odst. 2 Znaleckého zákona, kdy se jedná zejména o zvlášť obtížný případ, který vyžaduje zvláštní posouzení pro vypracování kvalitního znaleckého posudku, je v Trestním řádu obsažena úprava přibrání znalecké kanceláře k podání znaleckého posudku v § 109a odst. 1. Tento stanoví, že orgán činný v trestním řízení může k podání znaleckého posudku přibrat znaleckou kancelář. Ta na základě toho podá písemně znalecký posudek, ve kterém uvede znalce, který posudek vypracoval. Tento znalec pak může být v případě, kdy by toho bylo v řízení před soudem třeba, vyslechnut. V případě, kdy by bylo nutné přibrat dva znalce – viz § 105 odst. 4 Trestního řádu – je možné, aby znalecký posudek podala jedna znalecká kancelář, nicméně znalecký posudek musí být vypracován dvěma znalci.⁹¹

3.5 Přibrání znaleckého ústavu

A opět v návaznosti na ustanovení § 25 odst. 2 Znaleckého zákona odkazují na Trestní řád, který v § 110 upravuje přibrání znaleckého ústavu k podání znaleckého posudku nebo přezkoumání posudku podaného znalcem. Opět tomu bude za situace (a nyní to již výslovně vyplývá ze zákonného ustanovení Trestního řádu), kdy se jedná o výjimečný, zvlášť složitý případ, u kterého je nutné speciální vědecké odborné posouzení. Za takové situace smí *„policejní orgán nebo státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu přibrat znalecký ústav k podání znaleckého posudku nebo přezkoumání posudku podaného znalcem.“*⁹²

Ministerstvo spravedlnosti by si mělo tedy velmi dobře ohlídat, která instituce se může stát znaleckým ústavem a apelovat na její vysoké odbornosti a specializaci. Autoři komentáře k novému Znaleckému zákonu říkají, že *„znalecké ústavy se také běžně ustanovují v případech, kdy v řízení vyjde najevo potřeba přezkoumat odborné závěry jiného znaleckého posudku, o kterých*

⁹¹ Ust. § 109a odst. 1 Trestního řádu.

⁹² Ust. § 110 odst. 1 Trestního řádu.

vznikly pochybnosti, či více posudků, pokud jsou jejich odborné závěry v rozporu.“⁹³ Nedělejme si však iluze, že vysoká odborná zdatnost a specializace pracovníků znaleckého ústavu pro jejich úzký obor, je vždy stejně dobře kvalifikuje pro vlastní činnost znaleckou, tedy aby výsledky jejich práce byly prakticky použitelné pro rozhodnutí soudu. Samozřejmě, že ve většině případů tomu tak není. Považuji za vhodné však na tuto alternativu upozornit. Důvodem je skutečnost, že vědcem-výzkumná práce a školská teorie, ne vždy koreluje s vlastní praxí. A dle mého názoru reálná praxe je pro posouzení možná podstatnější, než vědecké teoretizování.

Dle dikce Trestního řádu znalecký ústav znalecký posudek podává písemně. „V něm označí osobu nebo osoby, které posudek vypracovaly a mohou být v případě potřeby jako znalci vyslechnuty; takovou osobou nesmí být ten, kdo podal znalecký posudek, který je přezkoumáván znaleckým ústavem. Je-li třeba přibrat znalce dva (§ 105 odst. 4), může znalecký posudek podat jeden znalecký ústav, ale znalecký posudek musí vypracovat dvě osoby.“⁹⁴

3.6 Přibrání osoby vykonávající jednorázově znaleckou činnost

Orgán činný v trestním řízení smí přibrat k podání znaleckého posudku taktéž osobu, která vykonává znaleckou činnost jednorázově.⁹⁵ Ze Znaleckého zákona z ustanovení § 26 odst. 1 vyplývá, že tento postup má být výjimečný. Osoba, která se ustanovuje, není zapsána v seznamu znalců pro dané odvětví, obor a specializaci. Podmínkou však je, aby měla dostatečné předpoklady pro podání kvalitně zpracovaného znaleckého posudku. Logicky musí se svým ustanovením souhlasit. K takovému kroku smí orgán činný v trestním řízení přistoupit za situace, kdy pro dané odvětví, obor a specializaci není žádný znalec v seznamu znalců zapsán, nebo pokud v seznamu znalců znalci pro tento obor, odvětví a specializaci jsou, nicméně nemohou znalecký posudek podat, anebo by podání znaleckého posudku zapříčinilo nepřiměřené náklady či obtíže.⁹⁶ Pro zajištění hladkého průběhu orgán činný v trestním řízení poučí takto ustanovenou osobu „o významu znaleckého posudku z hlediska obecného zájmu a o následcích křivé výpovědi a vědomě nepravdivého znaleckého posudku.

⁹³ DÖRFL, L a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2021, s. 35 a s. 36.

⁹⁴ Ust. § 110 odst. 2 Trestního řádu.

⁹⁵ Ust. § 111 Trestního řádu.

⁹⁶ Ust. § 26 Znaleckého zákona.

*Takto ustanovená osoba složí do rukou orgánu, který ji ustanovil, slib podle § 5 odst. 2; Před složením slibu nesmí podat znalecký posudek.*⁹⁷

3.7 Znalecký posudek předložený stranou

Podle § 89 odst. 2 Trestního řádu „za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu.“⁹⁸ V tomto ustanovení můžeme spatřovat obecnou definici důkazu („vše, co může přispět k objasnění věci“) a demonstrativní výčet nejvíce používaných důkazních prostředků.⁹⁹ „Důkazy opatřují a provádějí orgány činné v trestním řízení, ale důkaz opatřený a předložený (nikoli provedený) stranou není možno jen proto odmítnout (§ 89 odst. 2 věta poslední).“¹⁰⁰ Aby byla projednávaná věc zcela objasněna a bylo tak dodrženo právo na spravedlivý proces (čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod), Trestní řád umožňuje taktéž dalším osobám – zejména obviněnému, poškozenému či zúčastněné osobě (§ 12 odst. 6 Trestního řádu) – opatřit a předložit důkaz k provedení a hodnocení orgánům činným v trestním řízení, či dokonce tento důkaz provést (§ 215 odst. 2 Trestního řádu).¹⁰¹

V souvislosti s výše uvedeným odkazují na ustanovení § 110a Trestního řádu. Ten hovoří o znaleckém posudku předloženém stranou. Pokud tento splňuje veškeré náležitosti, které vyžaduje zákon a je v něm doložka znalce o tom, že si uvědomuje možné následky, které by mohly nastat, když by jím podaný znalecký posudek byl vědomě nepravdivý, bude se postupovat při provádění tohoto důkazu stejně, jako kdyby šlo o znalecký posudek, který si vyžádal orgán činný v trestním řízení.¹⁰²

⁹⁷ Ust. § 26 odst. 2 a 3 Znaleckého zákona.

⁹⁸ Ust. § 89 odst. 2 Trestního řádu.

⁹⁹ DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 876.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 877.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 878.

¹⁰² Ust. § 110a Trestního řádu.

Během konzultace s vedoucím mé diplomové práce JUDr. Petrem Kybicem, Ph.D. jsme dospěli k názoru, že v praxi bývá běžné a tedy nijak neobvyklé, že znalecký posudek, který předloží strana, má sice stejnou hodnotu jako znalecký posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení, ale stává se, že je takovýto znalecký posudek cíleně psán ve prospěch právě té strany soudního řízení, která o jeho vypracování požádala. To může být důvodem, aby byl tento znalecký posudek podroben přezkumu, kdy vypracováním nového posudku by byl pověřen kupříkladu znalecký ústav.

Ke znaleckému posudku předloženému stranou již pouze dodávám (jak vyplývá z komentáře k Trestnímu řádu), že za situace, kdy by tento nesplňoval náležitosti, které zákon požaduje, je možné ho vzít jako odborné vyjádření (viz § 105 odst. 1 Trestního řádu). Zpracovatel tohoto odborného vyjádření pak může být k jeho obsahu následně vyslechnut jako svědek (§ 97 Trestního řádu).¹⁰³

3.8 Znalecký úkon

Výkonem znalecké činnosti se rozumí provádění znaleckých úkonů. Tím je míněno především zpracování a podání znaleckého posudku znalcem, jeho případné doplnění či vysvětlení, a obecně činnost, jež bezprostředně směřuje k podání znaleckého posudku, jeho doplnění či vysvětlení.¹⁰⁴

3.9 Vyloučení znalce

„Znalec nesmí provést znalecký úkon, jestliže lze mít důvodnou pochybnost o jeho nepodjatosti pro jeho poměr k věci, účastníkovi řízení nebo jeho zástupci, zadavateli, orgánu veřejné moci, který znalecký posudek zadal nebo provádí řízení nebo při jiném postupu správního orgánu, kde má být znalecký posudek použit.“¹⁰⁵

Znalec je povinen, jakmile se dozví o skutečnosti, pro kterou nemůže provést znalecký úkon, tuto bezodkladně oznámit zadavateli znaleckého posudku.

¹⁰³ AUEROVÁ, J. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-10-10]. Komentář k § 110a. ISSN 2336-517X. Dostupné z: www.aspi.cz.

¹⁰⁴ Ust. § 1 odst. 1 Znaleckého zákona.

¹⁰⁵ Ust. § 18 odst. 1 Znaleckého zákona.

V případě, kdy znalece ustanovil orgán veřejné moci, pak tento orgán rozhodne, zda je znalec v té dané věci z podání znaleckého posudku vyloučen.¹⁰⁶

Podle Trestního řádu je při výběru osoby, která má být jako znalec přibrána, klíčové přihlížet k důvodům, pro které je tato osoba podle Znaleckého zákona z podání znaleckého posudku vyloučena. „*O vyloučení znalce rozhodne orgán činný v trestním řízení, který jej k podání znaleckého posudku přibral, a v řízení před soudem předseda senátu. Při vyžadování odborného vyjádření orgán činný v trestním řízení zváží, zda osoba, od níž odborné vyjádření vyžaduje, s ohledem na svůj poměr k obviněnému, jiným osobám zúčastněným na trestním řízení nebo poměr k věci není podjatá.*“¹⁰⁷

To znamená, že „*zatímco při výběru znalce musí orgán činný v trestním řízení přihlížet k důvodům, pro které je podle zvláštního zákona znalec z podání znaleckého posudku vyloučen (§ 105 odst. 2 Trestního řádu), při vyžadování odborného vyjádření orgán činný v trestním řízení tyto okolnosti pouze zváží, resp. zváží pouze podjatost zpracovatele odborného vyjádření.*“¹⁰⁸

Proti osobě znalce je možné vznést námitky z důvodu podjatosti, pro který je vyloučen z podání znaleckého posudku podle Znaleckého zákona. Navíc je vedle toho možné podle Trestního řádu vznést námitky též proti odbornému zaměření znalce či proti formulaci otázek položených znalci. U zpracovatele odborného vyjádření taková možnost není.¹⁰⁹ „*V přípravném řízení důvodnost takových námitek posoudí státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu soudu, před kterým se v době oznámení námitek vede řízení; jsou-li námitky uplatněny v rámci opravného prostředku, posoudí je orgán, kterému přísluší o opravném prostředku rozhodnout. Vyhoví-li tento orgán námitkám a důvody pro vyžádání znaleckého posudku trvají, učiní opatření k vyžádání znaleckého posudku buď jiným znalcem, nebo podle jinak formulovaných otázek; v opačném případě oznámí osobě, která námitky vznesla, že neshledal k takovému postupu důvody. Stanovisko k námitkám uplatněným*

¹⁰⁶ Ust. § 18 odst. 2 Znaleckého zákona.

¹⁰⁷ Ust. § 105 odst. 2 Trestního řádu.

¹⁰⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 434.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 435.

v rámci opravného prostředku zpravidla tvoří součást odůvodnění rozhodnutí o takovém opravném prostředku.“¹¹⁰

3.10 Znalečné

Trestní řád se dále zabývá otázkou výše znalečného, viz § 110b Trestního řádu. „Výši znalečného určí orgán činný v trestním řízení, který znalce, znaleckou kancelář nebo znalecký ústav k podání znaleckého posudku přibral, v souladu s jinými právními předpisy upravujícími znalečné. Nesouhlasí-li orgán činný v trestním řízení s výší vyúčtovaného znalečného, rozhodne usnesením. Proti usnesení je přípustná stížnost, která má odkladný účinek.“¹¹¹ Již jsem hovořil o odměňování znalce, a tudíž bych nyní jen rád podotknul, že znalečným se rozumí dle dikce Znaleckého zákona souhrnná částka odměny společně s náhradou hotových výdajů a náhradou za ztrátu času včetně času, který znalec strávil na cestě.¹¹² Právě v těchto situacích vznikají v praxi neshody mezi znalci a zadavateli. Pro příklad, znalci účtují čas strávený na cestě sazbou 450,- Kč/hod. Argumentují tím, že místo času v autě by mohli odborně pracovat na jiném případě. Zadavatelé s tímto argumentem nesouhlasí a hodinovou částku neakceptují. Otázka účtování tzv. ztrátového času nejeví se mně tedy dořešená.

3.11 Vznik oprávnění vykonávat znaleckou činnost

Žadatelé vzniká oprávnění vykonávat znaleckou činnost okamžikem, kdy je Ministerstvem spravedlnosti zapsán do seznamu znalců. Předtím je nutné, aby podal žádost o zápis do seznamu znalců na předepsaném formuláři a v něm uvedl, ve kterém oboru, odvětví a popř. specializaci by chtěl vykonávat znaleckou činnost. Každý znalec obdrží průkaz znalce a znaleckou pečeť.¹¹³

Existuje pak ještě zvláštní ustanovení o vzniku oprávnění vykonávat znaleckou činnost. Ministerstvu spravedlnosti ukládá zapsat do seznamu znalců fyzickou osobu jakožto znalce, obchodní korporaci jakožto znaleckou kancelář nebo vysokou školu či její součást, veřejnou výzkumnou instituci, státní podnik, ústav, organizační složku státu, vnitřní organizační jednotku této složky či osobu veřejného práva jako znalecký ústav, aniž by splnili podmínky pro zápis

¹¹⁰ Ust. § 105 odst. 3 Trestního řádu.

¹¹¹ Ust. § 110b Trestního řádu.

¹¹² Ust. § 30 Znaleckého zákona.

¹¹³ Ust. § 11 Znaleckého zákona.

do seznamu znalců podle příslušných ustanovení Znaleckého zákona. Podmínkou pro to je, aby měli z některé z členských zemí Evropské unie nebo z jiné smluvní země Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace oprávnění obdobné znaleckému oprávnění podle Znaleckého zákona. Taktéž musí úspěšně složit rozdílovou zkoušku. Poté Ministerstvo spravedlnosti povinně uzná jejich kvalifikaci podle zákona o uznávání odborné kvalifikace. Fyzická osoba je navíc povinna před zapsáním do seznamu znalců složit slib podle § 5 odst. 2 Znaleckého zákona do rukou ministra spravedlnosti.¹¹⁴

3.12 Pozastavení oprávnění vykonávat znaleckou činnost

Smyslem institutu pozastavení oprávnění vykonávat znaleckou činnost je právní ošetření stavu, kdy znalec, znalecká kancelář či znalecký ústav nemohou dočasně znaleckou činnost vykonávat, ale nadále zůstávají zapsáni v seznamu znalců. Pojem „znalec“ je zde nutno brát jakožto legislativní zkratku, v souladu s § 1 odst. 2 Znaleckého zákona, neboť se tím rozumí též znalecká kancelář a znalecký ústav. Z povahy věci je však jasné, že pozastavit oprávnění k výkonu znalecké činnosti znalecké kanceláři či znaleckému ústavu nebude možné ze všech důvodů, z jakých může být pozastaveno oprávnění znalci, jakožto fyzické osobě – znaleckou kancelář ani znalecký ústav není možné vzít do vazby, nemohou ani nastoupit do výkonu trestu odnětí svobody, nemohou mít z povahy věci zdravotní problémy nebo s nimi nemůže být vedeno řízení ve věci omezení jejich svéprávnosti.¹¹⁵

Ve Znaleckém zákoně nalezneme dvě situace, za kterých má Ministerstvo spravedlnosti České republiky POVINNOST rozhodnout o pozastavení oprávnění vykonávat znaleckou činnost. Je tomu tak dle § 13 odst. 1 Znaleckého zákona za situace, kdy byl znalec vzat do vazby, nebo když nastoupil do výkonu trestu odnětí svobody. V tomto případě Ministerstvo spravedlnosti pozastaví znalci oprávnění po dobu trvání výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody.¹¹⁶ Další případ obligatorního pozastavení oprávnění vzniká na základě písemné

¹¹⁴ Srov. DÖRFL, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2021, s. 127 a s. 128 a ust. § 12 Znaleckého zákona.

¹¹⁵ DÖRFL, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2021, s. 131 a s. 132.

¹¹⁶ Ust. § 13 odst. 1 písm. a) Znaleckého zákona.

žádosti znalce, ve které musí uvést důvody pro rozhodnutí a na jak dlouho si přeje, aby jeho oprávnění k výkonu znalecké činnosti bylo pozastaveno.¹¹⁷

K MOŽNOSTI pozastavení oprávnění ze strany Ministerstva spravedlnosti může dojít, bylo-li zahájeno trestní stíhání znalce pro trestný čin, jež zejména souvisí se znaleckou činností (až do doby jeho pravomocného skončení) nebo má-li znalec zdravotní problémy, pro které dlouhodobě nemůže znaleckou činnost vykonávat nebo pokud bylo se znalcem zahájeno řízení ve věci omezení jeho svéprávnosti (až do doby nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí).¹¹⁸ O možnosti pozastavení znalecké činnosti by měli být znalci ve vlastním zájmu informováni, protože to je pro ně podle mě ideální prostředek prevence postihu proti nečinnosti (§ 35 odst. 4 Znaleckého zákona).

3.13 Zánik oprávnění vykonávat znaleckou činnost

Zánikem oprávnění se rozumí, že znalec, znalecká kancelář či znalecký ústav již nemohou vykonávat znaleckou činnost. Ministerstvo spravedlnosti z moci úřední zahájí řízení, ve kterém rozhodne o zrušení oprávnění vykonávat znaleckou činnost. Důvody, pro které se tak stane, jsou ošetřeny v § 14 odst. 1 Znaleckého zákona (znalec nesplňuje podmínky pro výkon znalecké činnosti, není pojištěn, zdraví mu dlouhodobě neumožňuje znaleckou činnost vykonávat, je nečinný nebo hrubě porušil povinnost uloženou mu Znaleckým zákonem).

Ministerstvo spravedlnosti by mělo (pokud je to možné a nehrozí nebezpečí z prodlení) usilovat o to, aby znalec napravil zjištěné nedostatky, a k tomu mu má stanovit přiměřenou lhůtu. Zvláště za situace, kdy nedostatky nevznikly přímým úmyslem znalce, ale např. z neznalosti či nedbalosti. Teprve poté, kdy znalec nedostatky neodstraní, po marném uplynutí lhůty, má Ministerstvo spravedlnosti rozhodnout o zrušení oprávnění vykonávat znaleckou činnost.¹¹⁹

Taxativní výčet důvodů zániku oprávnění vykonávat znaleckou činnost obsahuje § 14 odst. 3 Znaleckého zákona (smrt znalce, zánik znalecké kanceláře či znaleckého ústavu, oznámení ukončení znalecké činnosti znalcem nebo právní moc rozhodnutí o zrušení znaleckého oprávnění).

¹¹⁷ Ust. § 13 odst. 1 písm. b) Znaleckého zákona.

¹¹⁸ Ust. § 13 odst. 2 Znaleckého zákona.

¹¹⁹ Ust. § 14 odst. 2 Znaleckého zákona.

Ministerstvo spravedlnosti je povinno bez zbytečného odkladu zaznamenat zánik oprávnění vykonávat znaleckou činnost do seznamu znalců.¹²⁰ Což považuji za důležité zejména pro informovanost zadavatelů.

Na rozdíl od jiných částí Znaleckého zákona, které jsou rozebrány až moc podrobně, zrovna v této části podle mě absentuje pojednání a řešení přechodného období. Mám na mysli situace, kdy znalci zanikne oprávnění, ale dále (třeba roky) běží kauzy, pro které vypracoval posudek a je potřeba jej vyslechnout, popř. vznikne potřeba vypracovat dodatek ke znaleckému posudku. Jaký status poté exznalec ke kauze či při líčení má? Jaká je jeho další odpovědnost? Jak jej zaplatit?

3.14 Práva a povinnosti znalce

Znalecký zákon znalcům přiznává nejenom práva, ale spíše jim nově ukládá celou řadu povinností. Právy a povinnostmi znalců se přímo zaobírá Hlava IV Znaleckého zákona. Ale pozor, výčet práv a povinností nenajdeme jen na tomto jednom místě zákona. Je potřeba je hledat v dílčích ustanoveních celého zákona. Například § 1 odst. 3 hovoří o povinnosti znalce vykonávat znaleckou činnost jen v oboru a odvětví či specializaci, pro které má oprávnění. Musí ji vykonávat s odbornou péčí, nezávisle, nestranně a ve sjednané nebo stanovené době.¹²¹ § 1 odst. 4 Znaleckého zákona pak hovoří o povinnosti osobního výkonu znalecké činnosti (a to i v případě, kdy znalec vykonává znaleckou činnost ve znalecké kanceláři).¹²²

Povinnosti svým způsobem shrnuje slib znalce, tak jak jej upravuje § 5 odst. 2 Znaleckého zákona. Slib znalce zní: *„Slibuji, že při své znalecké činnosti budu dodržovat právní předpisy, že znaleckou činnost budu vykonávat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nezávisle a nestranně, že budu plně využívat všech svých znalostí a dbát o jejich rozvoj a že zachovám mlčenlivost o skutečnostech, o nichž jsem se při výkonu znalecké činnosti dozvěděl.“*¹²³

¹²⁰ Ust. § 14 odst. 5 věta druhá Znaleckého zákona.

¹²¹ Ust. § 1 odst. 3 Znaleckého zákona.

¹²² Ust. § 1 odst. 4 Znaleckého zákona.

¹²³ Ust. § 5 odst. 2 Znaleckého zákona.

Jako další uvádím povinnosti, které souvisí s vedením seznamu znalců ze strany Ministerstva spravedlnosti. Jakoukoliv změnu údajů, jež jsou zapisovány do seznamu znalců, je znalec povinen oznámit Ministerstvu spravedlnosti do 10 pracovních dnů ode dne, kdy ke změně došlo.¹²⁴ K tomuto oznámení je znalec povinen přiložit doklad osvědčující danou změnu (pokud se nejedná o změnu již zapsanou v základním registru, veřejném rejstříku nebo v informačním systému evidence obyvatel, jedná-li se o občana České republiky, anebo v informačním systému cizinců, jedná-li se o cizince. Takovéto změny údajů totiž Ministerstvo spravedlnosti samo запиše bez zbytečného odkladu do seznamu znalců).¹²⁵

Znalec nesmí provést znalecký úkon, je-li důvodná pochybnost o jeho nepodjatosti.¹²⁶ Znalec je dále povinen odmítnout provést znalecký úkon, jestliže mu bylo pozastaveno znalecké oprávnění či nemá znalecké oprávnění pro ten daný obor, ve kterém by měl úkon provést. Povinnost odmítnout vypracování posudku pokud je znalec příliš vytížen počtem již zadaných znaleckých posudků a časově by to nevládal, anebo by to bylo na úkor kvality, dává dle mého názoru znalcům jednu z možností, jak regulovat množství práce. Při nedostatku znalců některých oborů mohou být činní znalci opravdu prací přehlceni. Moje úvaha je, že zodpovědní, bazírující na kvalitě své práce, nemusí tíhu zatížení unést a se znalectvím skončí, méně zodpovědní při kvantu práce sníží její kvalitu. Což určitě není dobře. V této souvislosti poznamenávám, že znalecká činnost je prací dobrovolnou. Nikdo nemůže odborníka jakéhokoliv oboru nutit, aby se stal znalcem. Pokud se rozhodne jím stát, musí dodržovat platné právní předpisy a plnit povinnosti. Pokud však znalcům povinností naložíme moc, znalec svoji činnost skončí a v justici nám bude chybět. Naštěstí tak důležitá povinnost, že znalec musí dodržet mlčenlivosti ohledně skutečností, které se dozvěděl při výkonu znalecké činnosti – a to i po skončení výkonu znalecké činnosti, znalce nepřetěžuje. Povinnost odpovědnosti za výkon znalecké činnosti a případnou újmu a její nahrazení dle mého názoru jednoznačně zvyšuje kvalitu znalecké práce. Novou povinnost pojištění pro případ hrazení újmy způsobené v souvislosti s výkonem činnosti, by rozumní znalci měli přivítat. Logicky se ale promítne do znaleckých vyúčtování. S tím by měl zase počítat zadavatel. Nevím,

¹²⁴ Ust. § 16 odst. 5 Znaleckého zákona.

¹²⁵ Ust. § 16 odst. 6 Znaleckého zákona.

¹²⁶ Ust. § 18 odst. 1 Znaleckého zákona.

zda je dobře, že povinnost pojištění nemá znalecký ústav, či znalec, který vykonává znaleckou činnost jakožto zaměstnanec, společník či člen znalecké kanceláře.¹²⁷

Hlava VI Znaleckého zákona upravuje povinnosti znalce spočívající v zákonném postupu při vypracování znaleckého posudku. Ten zpracovává buď v listinné podobě a pouze souhlasí-li s tím zadavatel, jej lze podat i v podobě elektronické. Taktéž lze znalecký posudek podat ústně do protokolu.¹²⁸ Je nutné, aby znalec znalecký posudek podaný v listinné podobě vlastnoručně podepsal a otiskl na něm svou znaleckou pečeť. V případě znaleckého posudku v elektronické podobě je nutné, aby jej znalec opatřil svým kvalifikovaným elektronickým podpisem a kvalifikovaným elektronickým časovým razítkem s platností nejméně pět let ode dne vyhotovení znaleckého posudku.¹²⁹ Znalec je povinen stejnopis znaleckého posudku uchovávat minimálně po dobu 10 let ode dne, kdy znalecký posudek podal (pro případ následné kontroly). Stejně tak je tomu v případě, kdy znalec podá znalecký posudek v elektronické podobě.¹³⁰ Lze předpokládat, že tak tomu je i u znalců, kteří s výkonem své činnosti již skončili.

Povinnost znalce nést odpovědnost za to, že jím podaný posudek je úplný, pravdivý a přezkoumatelný (odůvodněný) je zcela zásadní. Stejně jako povinnost v závěru posudku jednoznačně odpovědět na položené otázky, a na vyžádání orgánu veřejné moci, pro který je posudek vypracován, jej doplnit nebo jeho obsah přesněji vysvětlit.¹³¹

Povinnost znalců zapisovat údaje o znaleckých posudcích, které podali, do evidence posudků nesouvisí s jejich vlastní odbornou činností, je to tudíž povinnost administrativní a může být jednou z těch, kterou znalci berou jako zbytečně pro ně zatěžující. Jde však o povinnost, na základě které má Ministerstvo spravedlnosti možnost a zároveň povinnost alespoň jedenkrát ročně zkontrolovat, jak znalci plní své povinnosti.¹³²

¹²⁷ Ust. § 22 odst. 1 a 2 Znaleckého zákona.

¹²⁸ Ust. § 27 odst. 1 Znaleckého zákona.

¹²⁹ Ust. § 27 odst. 2 Znaleckého zákona.

¹³⁰ Ust. § 27 odst. 3 Znaleckého zákona.

¹³¹ Ust. § 28 Znaleckého zákona.

¹³² Ust. § 29 Znaleckého zákona.

3.15 Odpovědnost znalce za výkon znalecké činnosti

Výkon znalecké činnosti s sebou nese i rizika a znalec za své případné excesy musí nést odpovědnost. O soukromoprávní odpovědnosti znalce jsem se již zmínil v souvislosti s povinným pojištěním znalce pro případ způsobení újmy v souvislosti s výkonem znalecké činnosti. Takovouto újmu je znalec povinen nahradit. Odpovědnosti se může znalec zprostit pouze v případě, jestliže prokáže, že újmě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po znalci spravedlivě požadovat.

Znalec může být odpovědný též v rovině správněprávní – za správní delikt, tedy za přestupek. Přestupky, kterých se znalec, znalecká kancelář nebo znalecký ústav mohou dopustit v souvislosti s výkonem znalecké činnosti, upravuje část pátá Znaleckého zákona. Jako příklad přestupku uvádím situaci výkonu znalecké činnosti v oboru, odvětví či specializaci, pro které nemá znalec oprávnění. Častým přestupkem v praxi pak prodlužujícím řízení, může být nedodržení lhůt pro zpracování posudku.¹³³ Za přestupky se znalci uloží pokuta, jejíž výše se odvíjí podle závažnosti spáchaného přestupku a na základě diskreční pravomoci bude znalci vyměřena v mezích Znaleckým zákonem dovolených podle povahy věci, závažnosti, okolností spáchání přestupku a podle osoby znalce – pachatele – a jeho poměrů. Přestupky projednává Ministerstvo spravedlnosti.¹³⁴ Promlčecí doba činí pět let a počítá se ode dne, kdy znalec přestupek spáchal. Pokud byla promlčecí doba přerušena, odpovědnost za přestupek zanikne nejdéle po sedmi letech ode dne jeho spáchání.¹³⁵ V souvislosti s pokutami až praxe ukáže, zda jejich udělování či výše samotná nebude podstatným demotivačním faktorem pro pokračování v činnosti u znalců stávajících a započítí činnosti u znalců budoucích. Zde by Ministerstvo dle mého názoru mělo velmi dobře vážit, jak intenzivně bude znalce trestat, aby nezpůsobilo postupný úbytek znalců.

V rovině trestněprávní nese znalec odpovědnost, dopustí-li se trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 Trestního zákoníku. Vzhledem k společenskému významu znalecké práce je dle mého názoru trestání znalců za tuto činnost zcela na místě!

¹³³ Ust. § 39 odst. 1 Znaleckého zákona.

¹³⁴ Ust. § 42 odst. 1 Znaleckého zákona.

¹³⁵ Ust. § 42 odst. 2 Znaleckého zákona.

3.16 Zvláštní ochrana znalce

Znalec je speciálně chráněn některými kvalifikovanými skutkovými podstatami trestných činů, za které jsou pachateli ukládány vyšší trestní sazby. Jde o trestné činy vraždy, těžkého ublížení na zdraví, ublížení na zdraví, mučení a jiné nelidské a kruté zacházení, vydírání, poškození cizí věci, nebezpečného vyhrožování. Tam, kde to Trestní zákoník výslovně stanoví, je trestná i příprava takovýchto činů. Vždy musí být spáchány v souvislosti s výkonem vlastní znalecké činnosti znalce.¹³⁶

¹³⁶ Ust. § 140 odst. 3 písm. e) a odst. 4; § 145 odst. 2 písm. d) a odst. 4; § 146 odst. 2 písm. c); § 149 odst. 2 písm. b) a odst. 5; § 175 odst. 2 písm. f) a odst. 5; § 228 odst. 3 písm. a); § 353 odst. 2 písm. d) Trestního zákoníku.

4 Znalecký posudek jako důkazní prostředek

4.1 Obecně ke znaleckému dokazování

Znalecký posudek je samostatný důkazní prostředek. Jeho prostřednictvím si orgány činné v trestním řízení či strany (§ 110a, § 89 odst. 2 a § 12 odst. 6 Trestního řádu) opatřují od znalců odborné informace a závěry, které jsou klíčové pro objasnění věci, jež je předmětem trestního řízení.¹³⁷

Trestní řízení je komplexní a složitý proces. Sestává z mnoha částí, které spolu neodmyslitelně souvisí a jedna bez druhé by nemohly zaručit dosažení spravedlivého konečného meritorního rozhodnutí ve věci samé. Jednou ze součástí je právě znalecké dokazování.

Považuji za důležité, aby v rámci povědomí znalců jim bylo jasné, jak důležitý je jejich posudek v rámci celého procesu dokazování a také to, že musí zapadnout do zákonnosti celého procesu dokazování. I znalcům musí být jasné, že předmětem dokazování je konkrétní skutek, který mají za povinnost orgány činné v trestním řízení řádně prošetřit a objasnit. Výstupem tohoto procesu bude zpravidla zjištění, ze kterého musí být patrné, zda se daný skutek stal a pokud ano, jestli se jedná o trestný čin a kdo je jeho pachatelem. To ostatně vychází z § 89 Trestního řádu, který se zabývá obecnými ustanoveními v rámci hlavy páté, ve které je upraveno dokazování.¹³⁸

Z našich trestněprávních předpisů vyplývá požadavek, že má být zjištěn skutkový stav věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro přijetí rozhodnutí, tak jak je myšleno v ustanovení § 2 odst. 5 věty první a věty poslední Trestního řádu. Uplatňuje se zde zásada materiální pravdy. Povinnost zjištění skutkového stavu věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, má však své meze, jež určuje podmínka zákonnosti. Veškeré okolnosti a důkazy důležité pro rozhodnutí ve věci samé, které byly opatřeny pro účel trestního řízení, musejí být dosaženy legální cestou. Pokud by tomuto požadavku nebylo vyhověno, může nastat situace, že se k takovýmto důkazům

¹³⁷ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 98.

¹³⁸ Ust. § 89 odst. 1 Trestního řádu.

nebude přihlížet, což může být fatální pro dosavadní průběh trestního řízení.¹³⁹ Znalci by si tedy měli zodpovědně uvědomovat, že dokazování je z hlediska procesního postup upravený právem a je nutné, aby proběhlo formou a způsobem, které jsou v souladu s Trestním řádem. Pokud znalec jako jeden z článků řetězu dokazování vypracuje znalecký posudek nekvalitně a špatně, tedy v rozporu se zákonnými požadavky, negativně tím ovlivní práci ostatních v celém procesu dokazování. Této skutečnosti by si znalec měl být plně vědom.

4.2 Náležitosti znaleckého posudku

Úpravu znaleckého posudku, způsob jeho podání, náležitosti a evidenci posudků nalezneme ve Znaleckém zákoně.¹⁴⁰ Prakticky tento proces řeší vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti.¹⁴¹

Kromě samozřejmosti, kterou je úplnost, pravdivost a přezkoumatelnost posudku, musí obsahovat náležitosti taxativně vymezené ve Znaleckém zákoně¹⁴² a blíže definované vyhláškou ministerstva spravedlnosti o výkonu znalecké činnosti:

- a) **Titulní strana** – zde musí být označen znalec a zadavatel znaleckého posudku; číslo jednací zadavatele (jestliže je zadavatelem orgán veřejné moci a jestliže jej zadavatel znalci sdělil); označení „znalecký posudek“; číslo položky, pod kterou je zapsán v evidenci posudků; krátký popis toho, čeho se posudek týká; obor, odvětví a popř. specializace, v nichž má být posudek podán; číslo vyhotovení a celkový počet vyhotovení, jestliže je posudek podáván v listinné podobě; datum, kdy znalec posudek zpracoval. Fakultativně zde může být uveden počet stran a v případě, kdy jde o znalecký posudek, který přezkoumá jiný, je nutné zde přezkoumávaný znalecký posudek přesně identifikovat.¹⁴³ Jako vhodné, nikoliv nutné, jeví se mně nad rámec povinnosti, v rámci plynulosti, aby zde na sebe znalec uvedl kontaktní údaje.

¹³⁹ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 6.

¹⁴⁰ Ust. § 27, § 28 a § 29 Znaleckého zákona.

¹⁴¹ Ust. § 1 písm. f) vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁴² Ust. § 28 odst. 2 Znaleckého zákona.

¹⁴³ Ust. § 39 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

- b) **Zadání** – zde jsou citovány odborné otázky, tak jak je znalci zadal zadavatel a pro jaké účely bude posudek sloužit. Znalec zde má uvést též jiné skutečnosti, které mu sdělil zadavatel, a které by podle něj mohly mít vliv na přesnost závěru znaleckého posudku.¹⁴⁴
- c) **Výčet podkladů** – znalec zde popíše postup při výběru zdrojů a vybrané zdroje dat popíše.¹⁴⁵
- d) **Nález** – znalec popíše svůj postup při tvorbě dat a při jejich zpracování a uvede výčet těchto dat.¹⁴⁶
- e) **Posudek** – zde znalec popíše svůj postup při analýze dat a k jakému výsledku došel.¹⁴⁷
- f) **Odůvodnění** v rozsahu umožňujícím **přezkoumatelnost** znaleckého posudku.¹⁴⁸ Dle mého názoru by mělo být zpracováno tak, že po jeho přečtení bude zřejmé, jaké budou odpovědi v závěru.
- g) **Závěr** – zde znalec odcituje zadanou odbornou/é otázku/y a odpoví na ni/ě.¹⁴⁹
- h) Pokud je to možné, **přílohy potřebné pro zajištění přezkoumatelnosti** znaleckého posudku.¹⁵⁰
- i) **Znaleckou doložku** – uvede na poslední straně znaleckého posudku. Obsahuje označení seznamu, ve kterém je znalec zapsán, označení oboru, odvětví, popř. specializaci, v nichž je oprávněn podávat znalecké posudky a číslo položky, pod kterou je posudek evidován v evidenci znaleckých posudků.¹⁵¹ Je možné uvést doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku.¹⁵²
- j) **Otisk znalecké pečeti.**¹⁵³

¹⁴⁴ Ust. § 40 odst. 1 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁴⁵ Ust. § 41 odst. 1 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁴⁶ Ust. § 41 odst. 2 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁴⁷ Ust. § 41 odst. 3 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁴⁸ Ust. § 28 odst. 2 písm. f) Znaleckého zákona.

¹⁴⁹ Ust. § 41 odst. 5 věta první vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁵⁰ Ust. § 28 odst. 2 písm. h) Znaleckého zákona.

¹⁵¹ Ust. § 28 odst. 7 věta první Znaleckého zákona.

¹⁵² Ust. § 28 odst. 2 písm. i) Znaleckého zákona a § 46 odst. 1 písm. f) vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁵³ Ust. § 28 odst. 2 písm. j) Znaleckého zákona.

Znalec musí posudek zpracovat přehledně a je vhodné v něm pro lepší orientaci uvést zejména seznam kapitol, tabulek, grafů, zkratk a seznam příloh.¹⁵⁴ Strany znaleckého posudku musejí být očíslovány.¹⁵⁵

Jestliže se na zpracování znaleckého posudku podílelo více osob, uvede se u jeho jednotlivých částí, kdo je zpracoval.¹⁵⁶

V případě, kdy znalec podává znalecký posudek v listinné podobě, je nutné, aby jej sešil a sešivací šňůru připevnil k poslední straně. Ta musí být přetištěna znaleckou pečeti.¹⁵⁷ Pokud znalecký posudek podává v elektronické podobě, činí tak ve formátu PDF/A.¹⁵⁸

Dle mého názoru by bylo vhodné a rozhodně pro znalce nad míru nezátěžující, kdyby bylo dáno i formátování posudku co do velikosti písma a řádkování. Není výjimkou, že znalci uměle navyšují objem posudku zbytečně velkým písmem, odstavci či řádkováním. Důvodem je snaha o optickou objemnost posudku, kterou si logicky nechají zaplatit. Jako vhodné se mně dále i jeví v posudku přesně uvést, co jsou citace či doslovné přepisy. Opět z důvodu toho, že při dnešních možnostech elektronického zpracování dokumentů mnoho znalců uměle zvyšuje objemnost svých posudků jen pomocí kláves Ctrl+C (tedy kopírovat) a Ctrl+V (vložit). Důvodem pro toto mnohdy až trapné počínání je „vyúčtování objemu“, často bohužel na úkor kvality. V praxi zadavatelé po několika posudcích takové znalce snadno identifikují, a pokud nemusí, nepřibírají je. Problém je, že v některých oborech je znalců takový relativní nedostatek, že i takto nekvalitně pracující znalci se uplatňují a situace nadále zneužívají.

Znalec má povinnost znalecký posudek na požádání orgánu veřejné moci, před kterým má být znalecký posudek použit, osobně stvrdit, doplnit či jeho obsah blížeji vysvětlit.¹⁵⁹ V této souvislosti si mnoho znalců pochvaluje možnost být vyslechnut prostřednictvím videokonference. Odpadá jim tak časově náročná „znalecká turistika“, dohady o tom, jak proplatit ztrátový čas strávený na cestě a

¹⁵⁴ Ust. § 43 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁵⁵ Ust. § 47 odst. 1 věta první vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁵⁶ Ust. § 44 odst. 1 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁵⁷ Ust. § 48 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁵⁸ Ust. § 49 odst. 1 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁵⁹ Ust. § 28 odst. 6 Znaleckého zákona.

proč nezmínit ušetření cesty znalce autem jako sekundární příznivý vliv na životní prostředí.

4.3 Postup při zpracování znaleckého posudku

Znalec při zpracování znaleckého posudku:

- a) **Vybere zdroj dat** – tím může být např. informační databáze, předmět ohledání, fyzická osoba, písemnost obsažená ve spisu nebo jakýkoliv jiný zdroj informací, jež jsou nezbytné k odpovědi na zadanou odbornou otázku. Znalec si musí vybrat takový zdroj dat, který je věrohodný. A je vhodné vybrat si více zdrojů dat.¹⁶⁰
- b) **Sebere nebo vytvoří data** – a to způsobem, jež je adekvátní jejich zdroji a analýze dat. Znalec sbírá nebo vytváří jen ta data, jež bude analyzovat a jež jsou reprezentativní a ve vztahu k zadané odborné otázce srovnatelná či z jiných důvodů vhodná.¹⁶¹
- c) **Zpracuje data** – a to způsobem, jež odpovídá analýze dat, a který předchází jejich zbytečnému znehodnocení nebo spotřebování nebo zbytečné změně.¹⁶²
- d) **Provede analýzu dat a zformuluje její výsledky**¹⁶³
- e) **Interpretuje výsledky analýzy dat**
- f) **Zkontroluje svůj postup podle písmen a) až e)** – a zohlední také všechny skutečnosti, jež vzhledem k použitým podkladům a metodám mohou snižovat přesnost závěru znaleckého posudku.¹⁶⁴
- g) **Zformuluje závěr** – a odpoví jasně a výstižně na zadanou odbornou otázku.¹⁶⁵

Znalec při zpracovávání znaleckého posudku nemá oprávnění provádět vyšetřovací úkony, neboť ty smí provádět pouze orgán činný v trestním řízení. Nicméně znalec může být přibrán k ohledání. Takovýto postup bývá zpravidla nejčastější v případě dopravních nehod či v případě násilných trestných činů,

¹⁶⁰ Ust. § 53 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁶¹ Ust. § 54 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁶² Ust. § 55 odst. 1 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁶³ Ust. § 56 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁶⁴ Ust. § 57 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

¹⁶⁵ Ust. § 58 odst. 1 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

zejména u vražd.¹⁶⁶ Kromě ohledání mohou být znalci přiřazeni také k neopakovatelným úkonům trestního řízení, jako je např. výslech nezletilého dítěte. V rámci tohoto úkonu již mohou klást otázky důležité pro jejich práci. V tomto případě jde o to, aby např. dětské oběti trestné činnosti nebyly zbytečně traumatizovány opakovanými výslechy.

Pokud by znalci chyběl některý materiál pro podání posudku, nemůže si jej opatřit sám. Nicméně znalci-lékaři si mohou kupříkladu vyžádat zprávu od praktického lékaře o zdravotním stavu toho, koho vyšetřují. To je jednou z výjimek. Znalci není možno uložit, aby obstaral pro účely trestního řízení některé důkazní prostředky. Proto, pokud by znalec potřeboval pro vypracování znaleckého posudku, aby byla některá skutečnost objasněna, může navrhnout orgánu činnému v trestním řízení, který jej povolal, aby takovéto okolnosti jinými důkazy objasnil, chybějící materiál opatřil a znalci odevzdal.¹⁶⁷

Znalec se smí ve znaleckém posudku vyjadřovat jen k otázkám, jež patří do jeho znalecké odbornosti a to v rozsahu, který mu byl zadavatelem znaleckého posudku vymezen. Poslední z dotazů však bývá většinou i na jiné okolnosti, které by znalec chtěl nad rámec dotazování uvést. Zde má prostor pro volnější, ale vždy to musí být věcně s případem související vyjádření. Znalec nesmí ve znaleckém posudku ani ve své výpovědi hodnotit důkazy a nemůže se zabývat právním či skutkovým hodnocením věci.¹⁶⁸

Pokud by orgán činný v trestním řízení zjistil, že se znalec v posudku zabýval otázkami, které mu nepřísluší (např., že hodnotil důkazy, vykládal právní předpisy či právně posuzoval věc), nemohl by k takovýmto částem znaleckého posudku přihlížet.¹⁶⁹ Pokud tak většinou nechtěně z nevědomosti učiní při výslechu, bývá opraven a usměrněn.

Ustanovení § 107 Trestního řádu upravuje přípravu znaleckého posudku takto:

(1) „Znalci, který je pověřen úkonem, se poskytnou potřebná vysvětlení ze spisů a vymezí se jeho úkoly. Přitom je třeba dbát toho, že znalci

¹⁶⁶ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 99.

¹⁶⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 440.

¹⁶⁸ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 99.

¹⁶⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 442.

nepřísluší provádět hodnocení důkazů a řešit právní otázky. Je-li toho k podání posudku třeba, dovolí se znalci nahlédnout do spisů nebo se mu spisy zapůjčí. Může mu být též dovoleno, aby byl přítomen při výslechu obviněného a svědků a aby jim kladl otázky vztahující se na předmět znaleckého vyšetřování. V odůvodněných případech se znalci umožní, aby se zúčastnil provedení i jiného úkonu trestního řízení, pokud takový úkon má význam pro vypracování znaleckého posudku. Znalec může též navrhnout, aby byly jinými důkazy napřed objasněny okolnosti potřebné k podání posudku.

(2) Znalec přibraný k podání znaleckého posudku o příčině smrti nebo o zdravotním stavu zemřelé osoby je oprávněn vyžadovat zdravotnickou dokumentaci týkající se takové osoby; v ostatních případech může zdravotnickou dokumentaci vyžadovat za podmínek stanovených zvláštním zákonem.

(3) Znalci se zpravidla uloží, aby posudek vypracoval písemně. Posudek se doručuje též obhájci, a to na náklady obhajoby.¹⁷⁰

Pro srovnání se mně jeví vhodné uvést, že osoba, která zpracovala odborné vyjádření, možnost nahlížet do spisů, účastnit se vyšetřovacích úkonů nebo vyžadovat zdravotnickou dokumentaci, z dikce Trestního řádu, nemá, neboť Trestní řád nic takového nestanoví.¹⁷¹

Již jen uvedu, že znalec se s odbornými otázkami, tak jak mu je zadal zadavatel znaleckého posudku, seznamuje v opatření, kterým byl přibrán, a týkají se skutečností, jejichž objasnění si vyžaduje náležitě odborné znalosti.¹⁷² V praxi se může dít, že znalec má do jisté míry možnost, požádat zadavatele o úpravu formulace otázek, pokud je si již předem vědom, že odpovědi na „nesprávně formulované otázky“ by mohly zkomplikovat jednoznačnost jeho odpovědí. Prostě by musel svou odpověď složitě konstruovat, aby nejdříve odstranil nedostatek v otázce a teprve poté přejít k jádru jeho znaleckého posouzení. Uvedu praktický příklad, např. psychiatr dostává konkrétní otázku na stadium závislosti posuzovaného na alkoholu dle Jellineka. Znalec pak musí odpovědět, že toto hodnocení se už vůbec nepoužívá a teprve poté se vypořádat s případnou (pokud vůbec je zjištěna) závislostí posuzované osoby. Jeví se tedy

¹⁷⁰ Ust. § 107 odst. 1, 2 a 3 Trestního řádu.

¹⁷¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 435.

¹⁷² Tamtéž, s. 439.

lepší, když znalec vznesl námitku proti formulaci otázky ještě před nutností na ni odpovědět.

4.4 Předvolání a výslech znalce u soudu

Pro úspěšný a plynulý průběh trestního řízení zpravidla nestačí zajistit přítomnost pouze obviněného, popř. podezřelého, ale relativně často bývá nezbytné při prováděných procesních úkonech zajistit účast dalších osob – kupříkladu znalců.¹⁷³

Účast znalce na procesních úkonech souvisejících s opatřením znaleckého posudku orgány činné v trestním řízení zajišťují předvoláním. Podle § 106 Trestního řádu musí být znalec v předvolání upozorněn na následky nedostavení se (§ 66 Trestního řádu – pořádková pokuta až do výše 50 000,- Kč). Takovouto pořádkovou pokutu lze znalci uložit v případě, když by se nedostavil na předvolání bez dostatečné omluvy.¹⁷⁴

Pokud jde o předvedení, v případě znalce zákon takovéto procesní opatření výslovně neupravuje. Z toho lze vyvodit, že předvést znalce je nepřípustné. Pokud by tomu bylo naopak a znalec by byl předveden, znamenalo by to evidentní nepřípustné použití analogie v neprospěch znalce v oblasti jeho základních lidských práv a svobod.¹⁷⁵

Znalecký posudek opatřují jak orgány činné v trestním řízení, tak také strany trestního řízení, které jej mohou předložit už orgánu činnému v trestním řízení. V praxi však častěji znalecký posudek, opatřený tímto způsobem, předkládají až soudu v průběhu hlavního líčení, neboť tak jako každý jiný důkaz je i důkaz znaleckým posudkem nutné provést u soudu při hlavním líčení. Obžalovaný, obhájce a státní zástupce posléze mají možnost žádat provedení výslechu znalce v hlavním líčení.¹⁷⁶ V případě rozporuplných či opačných závěrů jednotlivých posudků je možné provést i jakousi konfrontaci znalců s otázkami, jak se staví k nálezům jiného znalce, který je zcela opačný, než závěr jejich posouzení. Důvodem mohou být jiné okolnosti, které vyvstaly až po zpracování prvního posudku a první znalec o nich nevěděl. Logicky první otázka na něj

¹⁷³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 345.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 346.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 346.

¹⁷⁶ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 98.

je pak taková, zda by závěry jeho posudku byly jiné, kdyby o nové skutečnosti v době zpracování posudku věděl. Někdy však bývají odlišné i závěry posudků, které se jeví zpracované i odůvodněné kvalitně. Pak soudu nezbyvá nic jiného, než požádat o revizní znalecký posudek.

Již jsem výše uváděl, že se znalec k výpovědi musí předvolat. Jde o stejné předvolání jako u svědka. Pokud by se nedostavil bez řádné omluvy, lze jeho přítomnost vynucovat jen pořádkovou pokutou. Před tím, než znalec podá v hlavním líčení výpověď, je nezbytné, aby byl soudem poučen o významu znaleckého posudku z hlediska obecného zájmu a o možných trestních následcích v případě podání vědomě nepravdivého znaleckého posudku či křivé výpovědi. *„Znalec zapsaný v seznamu znalců se odvolává na znalecký slib, který složil při jmenování znalce.“*¹⁷⁷

*„V případě, že byl znalecký posudek vypracován písemně, stačí, když na něj znalec při výslechu pouze odkáže. V opačném případě takovýto posudek nadiktuje znalec do protokolu přímo při výslechu. V případě, že bylo přibráno více znalců, stačí, když jejich společné závěry přednese jen jeden z nich. Pokud ovšem závěry stejné nejsou, je třeba, aby se k nim vyjádřil každý zvlášť.“*¹⁷⁸

*„V přípravném řízení lze od výslechu znalce upustit, nemá-li policejní orgán ani státní zástupce o spolehlivosti a úplnosti písemně podaného znaleckého posudku pochybnosti. Trestní řád se explicitně nevyjadřuje k nutnosti účasti znalce u hlavního líčení. Nálezací soudy se zpravidla u hlavního líčení, někdy ještě připsím před hlavním líčením, dotazují, zda se trvá na osobním výslechu znalce, nebo zda budou strany souhlasit s pouhým přečtením písemně vypracovaného znaleckého posudku.“*¹⁷⁹

Trestní řád tedy zná a upravuje institut výslechu znalce v § 108. Opět dávám srovnání s odborným vyjádřením, jako listinným důkazem, kterým se dokazování provádí přečtením při hlavním líčení a poté dá soud stranám možnost, aby do něj nahlédly. Pokud je to nezbytné, umožní soud

¹⁷⁷ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 98 a s. 99.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 100.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 100.

nahlédnutí též svědkům a znalcům. Trestní řád tudíž nepočítá s možností vyslechnout osobu, která zpracovala odborné vyjádření.¹⁸⁰

4.5 Pochybnosti při dokazování znaleckým posudkem v trestním řízení

Pokud se v jakékoli fázi trestního řízení vyskytnou pochybnosti o správnosti znaleckého posudku, nebo když se orgánu činnému v trestním řízení zdá znalecký posudek nejasný či neúplný, je nutné znalce vyzvat, aby nesrovnalosti vysvětlil. Pokud vysvětlení věc neobjasní, je nutné přibrat jiného znalce. A pokud ani poté nedojde k odstranění nejasností ve znaleckém posudku, lze přistoupit k přibrání státního orgánu, vědeckého ústavu, vysoké školy či instituce specializované na znaleckou činnost k podání znaleckého posudku či přezkoumání dřívějšího posudku podaného znalcem.¹⁸¹ Takovýto postup je v souladu se Znaleckým zákonem, kdy orgán činný v trestním řízení ustanoví znalecký ústav nebo znaleckou kancelář zejména ke zpracování znaleckých posudků ve zvlášť složitých případech, které vyžadují zvláštní posouzení.¹⁸²

Znalecký zákon tedy ve zvlášť složitých případech, které vyžadují zvláštní posouzení, upřednostňuje znalecké kanceláře nebo znalecké ústavy. Zákonodárce má za to, (pozn. autora: vlastně mu nic jiného nezbývá) že znalecký ústav či znalecká kancelář bývají na kvalitativně vyšší úrovni než samotný znalec – fyzická osoba. Toto je pouze úvaha,¹⁸³ praxe bohužel bývá jiná a nedělám si iluze, že znalecké posudky odborných ústavů (už vůbec ne znaleckých kanceláří) bývají kvality vyšší, než posudek zpracovaný poctivým (co do způsobu práce a zkušeností) znalcem. I ve znaleckých kancelářích či ústavech pořád pracují jen lidé, kteří mohou svou znaleckou práci odvést velmi nekvalitně. Jejich rozhodující (ale nemusí být správný) názor pak je bohužel zaštitěn jen společenským statusem či prestiží instituce, kde posudek vznikl. Dovedu si představit, že i v ústavu posudek kompletně zpracuje jen jeden člověk a ostatní je v závěru jen signují. Taková může být bohužel praxe a nelze před ní zavírat oči.

¹⁸⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 435.

¹⁸¹ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 100.

¹⁸² Ust. § 25 odst. 2 Znaleckého zákona.

¹⁸³ KRÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges, 2021, s. 157.

Soudy však nemají jinou možnost, než věřit tomu, že znalecký ústav podá závěry kvalitnější, než samostatně pracující znalec.

Znalecký posudek jakožto důkaz, je soudy hodnocen na základě zásady volného hodnocení důkazů. Nemá mezi ostatními důkazy žádné privilegované postavení. Všechny důkazy jsou si rovny. Na stejném principu nemá privilegované postavení posudek znalecké kanceláře nebo znaleckého ústavu proti znaleckému posudku znalce – fyzické osoby. Z judikatury taktéž vychází, že revizní posudek k posudku znaleckého ústavu smí vypracovat i samotný znalec – fyzická osoba. Výhodou znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů proti znalcům je, že na závěrech by se mělo formou konzultací podílet více odborníků. Konzultace v rámci znalecké kanceláře nebo znaleckého ústavu se neberou jakožto přizvání konzultanta.¹⁸⁴

Opět pro srovnání: na rozdíl od znaleckého posudku (§ 109 Trestního řádu – vady posudku) není v Trestním řádu stanoven žádný postup, jak se má zachovat orgán činný v trestním řízení v situaci, kdy mu připadá neúplné, nejasné či vnitřně rozporné odborné vyjádření. *„Vzhledem k charakteru odborného vyjádření jako listinného důkazu by bylo možné vyzvat zpracovatele odborného vyjádření, aby nedostatky odborného vyjádření písemně odstranil, resp. aby zpracoval odborné vyjádření nové.“*¹⁸⁵

4.6 Hodnocení znaleckého posudku

Hodnocení důkazů obecně, ať již jde o znalecký posudek či kterýkoli jiný důkaz, je závěrečnou, nejdůležitější činností v celém procesu dokazování. Důkazy hodnotí orgán činný v trestním řízení a soud na základě zásady volného hodnocení důkazů po provedení důkazů a řádném zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, může vydat rozhodnutí ve věci. Hodnocením důkazů se rozumí myšlenkový proces, jímž se přisuzuje získanému důkazu určitá hodnota, co se týče jeho přípustnosti (zákonosti), věrohodnosti a závažnosti. Všechny důkazy musí soud hodnotit samostatně i v souhrnu a vzájemných souvislostech na základě zásady volného hodnocení důkazů. *„Při hodnocení každého důkazu se zjišťuje jeho závažnost vztahující se*

¹⁸⁴ KŘÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář.* Praha: Leges, 2021, s. 158.

¹⁸⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Leges, 2018, s. 435.

k předmětu dokazování, stejně jako jeho zákonnost (přípustnost), tj. zda byl proveden postupem předepsaným Trestním řádem. Zvláštní význam má i posouzení věrohodnosti (pravdivosti) hodnoceného důkazu. Hodnocení ve své podstatě představuje hodnocení množství a kvality důkazní informace, která je v daném důkazu obsažena.“¹⁸⁶

Orgán činný v trestním řízení hodnotí podaný znalecký posudek také v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů. Při hodnocení se zabývá především tím, jestli znalec při zpracovávání posudku přihlédl ke všem skutečnostem, které mu byly předloženy, a o které skutečnosti opřel své závěry. Zkoumat se má též, zda znalec dostatečně využil aktuální úroveň poznání v daném oboru a zda jsou znalcovy závěry v souladu s jinými objektivně zjištěnými důkazy. Pokud by vznikly pochybnosti či nejasnosti ohledně správnosti závěrů znaleckého posudku, je možné, aby orgán činný v trestním řízení znalci vrátil posudek k dopracování či rozšíření a v hlavním líčení pro tento účel lze znalce předvolat, aby podal výpověď a nejasnosti odstranil. V hlavním líčení je ještě možnost přechíst znalcovu dřívější výpověď za podmínek stanovených v § 210 a § 211 Trestního řádu.¹⁸⁷ Zásady, které Trestní řád stanoví pro hlavní líčení, platí přiměřeně i pro veřejné zasedání (§ 235 odst. 2 Trestního řádu). „*Omezení možnosti nahradit výslech znalce přečtením protokolu o jeho výslechu nebo přečtením písemného posudku platí však jen pro veřejné zasedání o odvolání.*“¹⁸⁸

Orgán činný v trestním řízení hodnotí znalecký posudek samostatně (jednotlivě) a i spolu s jinými důkazy. Hodnocení podléhá jak obsahová, tak i formální stránka znaleckého posudku, přičemž formální stránkou se myslí to, zda znalec při zpracovávání posudku dodržel postup stanovený Znaleckým zákonem (tj. zda znalecký posudek obsahuje všechny zákonem požadované části). „*Obsahová stránka se musí týkat dokazované okolnosti, kterou je potřeba objasnit, tj. zda znalec odpověděl na všechny otázky, zda posudek není v rozporu s dalšími provedenými důkazy apod. Předmětem hodnocení je i posouzení stupně vědeckého poznání v daném oboru z pohledu způsobilosti nalézt odpovědi na položené otázky a s tím související znalecké postupy znalce, tj. zda znalec*

¹⁸⁶ BRUNOVÁ, M. *Dokazování trestné činnosti: s využitím kriminalistických stop a identifikace*. Praha: VŠFS, 2019. Edice EUpress, s. 106.

¹⁸⁷ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 99.

¹⁸⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní. 5. vydání*. Praha: Leges, 2018, s. 444.

*použil správné vědecké metody a své závěry opřel o nejnovější vědecké poznatky v daném oboru a další.*¹⁸⁹ Pochopím, že zadavatel dokáže zhodnotit posudek po stránce formální. Jak má ale v praxi např. policejní vyšetřovatel jako laik posoudit, zda znalec dostatečně využil aktuální úroveň vědeckého poznání, zda použil správné vědecké metody v daném oboru, mně není jasné. Bohužel to cítím spíše jako přání a teorii, než jako prakticky proveditelnou povinnost.

Znalecký posudek se hodnotí zejména z hlediska zákonnosti, relevantnosti a věrohodnosti (přesvědčivosti). Z hlediska zákonnosti orgán činný v trestním řízení zkoumá, jestli byl znalec ustanoven řádným zákonným postupem, jestli je zapsán v seznamu znalců, jestli je odborně kvalifikovaný pro podání znaleckého posudku v dané věci, jestli byl zákonným způsobem poučen a jestli se nezabývá právním hodnocením věci, neboť to znalec ve znaleckém posudku nemůže. Hlediskem relevantnosti je míněna vazba znaleckého posudku na posuzovanou věc. Tím se myslí, jestli je znalecký posudek způsobilý odpovědět na zadané otázky důležité pro trestní řízení. Takovémuto hodnocení z hlediska relevantnosti podléhají zejména znalecké posudky vyžádané stranou trestního řízení podle ustanovení § 89 odst. 2 Trestního řádu. Předseda senátu totiž při hodnocení takového znaleckého posudku může dojít k závěru, že je posudek irelevantní – že se nevztahuje úzce k věci – a z tohoto důvodu smí znalecký posudek odmítnout. Z hlediska věrohodnosti nebo přesvědčivosti je znalecký posudek hodnocen komplexně. Z tohoto hlediska se hodnotí především, jestli se znalec při vypracovávání posudku popasoval se zadaným úkolem a dokázal odpovědět na zadané odborné otázky a jakým způsobem na ně odpověděl a jestli je znalec dostatečně přesvědčivý ve své argumentaci a jestli jsou znalcovy závěry dostatečně odůvodněné a ověřitelné.¹⁹⁰

Co do kvalitativní stránky znaleckého posudku, zohledňují se při hodnocení tato kritéria:

- 1) Jak moc je znalec kvalifikovaný pro zpracování znaleckého posudku v daném oboru, v němž mu byly položeny odborné otázky.

¹⁸⁹ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 100.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 101.

- 2) Rozdílný názor znalce. To znamená, že jestliže se znalec kloní k menšinovému názoru, je nezbytné, aby takovýto názor uvedl s dostatečně přesvědčivou argumentací a aby současně uvedl pro srovnání i názor většiny. Připadá-li na jeden případ více možných řešení, je potřebné ve znaleckém posudku zaznamenat všechny.
- 3) Nestrannost znalce. Znalec nesmí být podjatý, neboť to by bylo důvodem pro odmítnutí znaleckého posudku ze strany orgánu činného v trestním řízení.
- 4) Úplný výčet zdrojů, z nichž znalec při zpracovávání znaleckého posudku vycházel. Znalec musí ve znaleckém posudku zmínit, na základě kterých vědeckých poznatků provedl znalecké zkoumání a zodpověděl zadané odborné otázky. I u této části znaleckého posudku je nezbytná její přezkoumatelnost.
- 5) Jak se znalec vypořádal s odpověďmi na zadané odborné otázky a hodnotí se též závěry, k nimž znalec při svém znaleckém zkoumání došel. Veškeré odpovědi znalce na zadané otázky a jeho závěry musejí být srozumitelné, jasné a výstižné. Znalecký posudek by měl být ideálně koncipován tak, aby mu byl schopen porozumět i laik a proto by se v něm neměly vyskytovat v přehnaně velkém množství odborné termíny a závěry, kterým by orgán činný v trestním řízení jakožto laik nemusel tak dobře porozumět. Proto je vhodné, aby znalec méně známý odborný termín v posudku náležitě vysvětlil.¹⁹¹

Z § 89 odst. 2 Trestního řádu vyplývá, že každá ze stran dokazování má možnost předložit soudu kterýkoli důkaz, tedy i znalecký posudek, jež si sama opatřila. Skutečnost, že byl znalecký posudek předložen osobou obviněnou, neznamená, že by nemohl být proveden v hlavním líčení. Toto právo je důležitým projevem práva na obhajobu. Pokud znalecký posudek předložený kteroukoliv stranou splňuje veškeré zákonem stanovené předpoklady a obsahuje doložku znalce o tom, že si uvědomuje následky vědomě nepravdivého znaleckého posudku, bude se postupovat při provádění tohoto důkazu stejně, jako by šlo o znalecký posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení. Takovýto znalec má také právo nahlížet do spisu a musí mít možnost se seznámit se všemi informacemi, které jsou nezbytné pro jeho práci. Orgány činné

¹⁹¹ CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 101.

v trestním řízení nesmí znalci v činnosti nijak bránit. Pokud je všechno splněno, je nutné na takto vypracovaný posudek hledět jako na rovnocenný s jinými důkazy, včetně hodnocení.¹⁹²

Kromě orgánu činného v trestním řízení „znalecký posudek hodnotí i ostatní osoby zúčastněné na řízení, zejména ty strany, které mají pochopitelný zájem na výsledku řízení (obviněný, poškozený). Srov. též č. 13/2000 Sb. rozh. tr.“¹⁹³ Obviněný, obhájce i poškozený tak mají možnost vyslovovat ke znaleckému posudku své připomínky a námitky a smí poukázat na jeho případné nedostatky a na základě toho žádat o vysvětlení či doplnění znaleckého posudku nebo požádat o přibrání jiného znalce nebo žádat o přezkoumání znaleckého posudku. Zde má obviněný oproti poškozenému menší výhodu spočívající v tom, že znalecký posudek bude doručen také obhájci na náklady obhajoby, nikoliv však poškozenému.¹⁹⁴

Jestliže se orgán činný v trestním řízení i přes podaný znalecký posudek od jeho odborného názoru odchýlí, je nezbytné, aby své úvahy, jež ho k tomu vedly, náležitě odůvodnil ve svém rozhodnutí.¹⁹⁵

K problematice hodnocení znaleckého posudku je velice rozsáhlá judikatura soudů. Již výše jsem zmiňoval, že znalci ve znaleckém posudku nepřísluší hodnotit jakékoliv právní otázky týkající se dané věci a proto mě zaujal právě rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2016, sp. zn. 25 Cdo 878/2014, který řeší nesprávné právní posouzení a nesprávná skutková zjištění při hodnocení znaleckého posudku.¹⁹⁶

Tímto rozsudkem Nejvyššího soudu byla řešena otázka přípustnosti dovolání, jakožto mimořádného opravného prostředku. Podle Nejvyššího soudu „uplatněním způsobilého dovolacího důvodu (nesprávné právní posouzení věci) je i námitka, že soud důsledně neodlišil odborné (tj. skutkové) závěry, jež přísluší znalci, a právní závěry, jež přísluší soudu, a mechanicky převzal závěr znalce, který nemá skutkovou, nýbrž právní povahu, popřípadě že určitý skutkový závěr učiněný soudem na základě znaleckého posudku nebyl projevem zásady volného

¹⁹² CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress, s. 101 a s. 102.

¹⁹³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 441.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 442 a s. 443.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 443.

¹⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. února 2016, sp. zn. 25 Cdo 878/2014.

*hodnocení důkazů, nýbrž výsledkem mylného právního názoru soudu na právní sílu toho kterého důkazu.*¹⁹⁷

Dalším judikátem, který plně koresponduje se současnou platnou právní úpravou, a který mě zaujal, je opět rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2015, sp. zn. 25 Cdo 259/2012. Z něj vyplývá, že pokud by měl soud pochybnosti ohledně věcné správnosti znaleckého posudku, tak není možné, aby jej soud nahrazoval svým vlastním názorem. Za této situace by měl soud tomu znalci, který znalecký posudek vypracoval, uložit, aby podal vysvětlení nebo aby posudek doplnil nebo jinak zajistil odstranění jeho nedostatků. Nebo aby znalec vypracoval nový znalecký posudek. Dalším možným řešením je, aby soud ustanovil jiného znalce, který by danou věc znovu posoudil a vyjádřil se ve svém znaleckém posudku i ke správnosti již dříve podaného posudku.¹⁹⁸

¹⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. února 2016, sp. zn. 25 Cdo 878/2014.

¹⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. května 2015, sp. zn. 25 Cdo 259/2012.

Závěr

Znalectví je důležitá činnost, která v trestním řízení zastává významné postavení. Některé kauzy si vyžadují pro posouzení zvláštních odborných znalostí, kterými orgán činný v trestním řízení nedisponuje. Protože trestní řízení je stavěno na zásadě materiální pravdy, soud si musí být ve věci zcela jistý, než rozhodne. Znalecký posudek je proto v mnoha případech nepostradatelným důkazním prostředkem, bez kterého by soud ve věci nemohl rozhodnout s dostatečnou jistotou, že se mu podařilo zjistit skutkový stav věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti.

Právní úprava znalecké činnosti byla od 1. ledna 2021 podstatně změněna. Byl zrušen a nahrazen Znalecký zákon, který byl jedním z nejdéle účinných zákonů na našem území. Vždy existují zainteresovaní lidé, ať už znalci či odborná veřejnost, kteří budou tyto změny vítat a lidé, kteří by raději zůstali při původní právní úpravě znalectví. V diplomové práci jsem si kladl za cíl čtenáři přiblížit okolnosti, které k této změně vedly a zhodnotit její pozitiva a negativa.

V dalších kapitolách diplomové práce jsem pracoval již pouze se současnou úpravou znalectví. Čtenáři mnohdy i kriticky přibližují osobu znalce, kdo jím může být, jaká má práva a povinnosti, jakou míru odpovědnosti je povinen nést, a že existují kvalifikované skutkové podstaty trestných činů, které chrání znalce při výkonu jeho znalecké činnosti. Poté jsem se soustředil na přibrání znalce do trestního řízení, vysvětlení, co je znalecký úkon, problematiku vyloučení znalce a zabýval jsem se též odměňováním znalce.

Znalecký posudek jakožto důkaz, je soudy hodnocen na základě zásady volného hodnocení důkazů. Znalecký posudek nemá žádné privilegované postavení mezi ostatními důkazy. Všechny důkazy jsou si rovny. Soud při hodnocení znaleckého posudku není jeho závěry vázán, nicméně neměl by jeho odbornou stránku brát na lehkou váhu. Případné odchýlení se od závěrů znaleckého posudku při rozhodování musí soud náležitě odůvodnit, aby takovéto rozhodnutí bylo přezkoumatelné.

Čtenáři jsem se v mé diplomové práci snažil popsat proces vypracování znaleckého posudku, jeho náležitosti, trestněprávní institut předvolání a výslech znalce v hlavním líčení, dokazování znaleckým posudkem v trestním řízení. V závěru mé práce jsem se soustředil na problematiku hodnocení znaleckého posudku.

Během zpracovávání tématu jsem narazil na spoustu pro mě zajímavých informací a názorů ohledně znalectví a znaleckého dokazování. Mou snahou bylo informace interpretovat a vhodným způsobem přenést do mé práce, aby posloužily též případným dalším čtenářům, kteří se zajímají o oblast znalectví a znaleckého dokazování. Pevně doufám, že se mně podařilo utvořit ucelený přehled důležitých témat charakterizujících tuto právní oblast.

Motivací k tématu byl můj osobní zájem o oblast trestního práva, k němuž znalectví v této práci hlavně vztahuji a možná i to, že můj otec se znalecké činnosti věnoval řadu let a já měl tak možnost od časného dětství vidět znalce při práci, i když jsem tenkrát ještě vůbec nechápal, nad čím otec u „těch papírů“ přemýšlí a někdy se i rozčiluje.

Resumé

Expertise is an important activity that occupies a prominent position in criminal proceedings. Some cases require special expertise that is not available to the court. In these cases, it is necessary to bring an expert into the criminal proceedings.

Considering the fact that at the beginning of 2021 the legal regulation of expert activities, which until then was regulated by one of the longest effective laws in our territory, changed significantly, the area of expert services and its new legal regulation seems to me to be a topical topic worthy of discussion and reflection.

My aim was to find out what led the legislators to this change and whether it has brought improvements or whether it is rather subject to criticism by experts and the professional public.

In this diploma thesis I have dealt with the expert activity first from a historical point of view. In the following parts I have already worked with the current legislation. I have tried to introduce the reader to the person of the expert and to discuss his position in criminal proceedings.

In the next section I dealt with expert evidence as a means of proof. Courts evaluate them based on the principle of free evaluation of evidence. They have no privileged position among other evidence. All evidence is equal.

I have tried to describe to the reader the process of preparing an expert evidence and its requirements, summoning and questioning the expert in the main trial, evidence of the expert opinion in criminal proceedings and at the end of my work I focused on the issue of evaluation of the expert evidence.

My aim was to introduce the reader to the field of expert witnesses in criminal proceedings and to try to create a comprehensive overview of important topics characterizing this area of law.

Seznam použitých zdrojů

1) Monografie, učebnice, komentáře k zákonům

AUEROVÁ, J. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online]. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-10-10]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

BRUNOVÁ, M. *Dokazování trestné činnosti: s využitím kriminalistických stop a identifikace*. Praha: VŠFS, 2019. Edice EUpress. ISBN: 978-80-7408-196-5, 130 s.

DÖRFL, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář. I. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-7400-823-8, 435 s.

DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, ISBN 978-80-7552-600-7, 1412 s.

FRYŠTÁK, M. *Dokazování v přípravném řízení. I. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 486. ISBN: 978-80-210-7416-3, 392 s.

FRYŠTÁK, M. a KREJČÍ, Z. *Postavení znalce v trestním řízení*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN: 978-80-210-4955-0, 167 s.

CHMELÍK, J. a BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. I. vydání*. Praha: VŠFS, 2018. Edice EUpress. ISBN: 978-80-7408-175-0, 228 s.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní. 5. vydání*. Praha: Leges, 2018, ISBN: 978-80-7502-278-3, 864 s.

KŘÍSTEK, L. a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: Leges, 2021, ISBN 978-80-7502-511-1, 312 s.

STORCH, F. *Řízení trestní rakouské. II. díl*. Praha: Nakladatelství Právnická Jednota. 1897. 691 s.

2) Časopisy a články

KEJŘ, J. *Pojem soudního důkazu ve středověkých právních naukách*. In: SOLNÁŘ, V. (ed). *Stát a právo*. Praha: Academia, roč. 1968, č. 13, 227 s.

MUSIL, J. *Některé otázky znaleckého dokazování v trestním řízení a teorie kriminalistické expertizy*. Praha: Universita Karlova, 1974, ISSN 0323-0619, 92 s.

3) Důvodová zpráva

VLÁDA ČR; POSLANECKÁ SNĚMOVNA PČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech* [online]. Praha: ASPI, Wolters Kluwer ČR. [cit. 2021-8-6] 2018. 57 s. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/261514/1/2>.

4) Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, v aktuálním znění.

Zákon č. 255/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích, v aktuálním znění.

Vyhláška č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti, v aktuálním znění.

5) Judikatura

Usnesení ÚS ČR ze dne 27. října 2005, sp. zn. II. ÚS 153/04.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. října 2013, sp. zn. 25 Cdo 3197/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. května 2015, sp. zn. 25 Cdo 259/2012.

Nález Pl. ÚS ČR ze dne 15. září 2015, sp. zn. Pl. ÚS 13/14-1.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. února 2016, sp. zn. 25 Cdo 878/2014.

6) Další zdroje

Rozhovory s prim. MUDr. Vladimírem Šupinou, lékařem odpovědným za agendu ochranného léčení v Psychiatrické nemocnici v Dobřanech; exznalec v oboru zdravotnictví, v odvětví psychiatrie a sexuologie.

Sbírka zákonů a mez. smluv: Předpis 254/2019 Sb. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=254&r=2019>.

Ředitel odboru znalců Martin Richter: Až třetina znalců je neaktivních. Předpokládáme, že s novým zákonem vrátí razítko. Česká justice [online]. [cit. 2021-9-19]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2020/12/reditel-odboru-znalcu-martin-richter-az-tretina-znalcu-je-neaktivnich-predpokladame-ze-s-novym-zakonem-vrati-razitko/>.